श्रीगणेशाय नमः ।

अथ हारावली ।

अथ श्लोकावधिः ।

भुजगपतिविमुक्तस्वच्छनिर्मोकवल्लीविलसितमनुकुर्वन्यस्य गङ्गाप्रवाहः ।
शिरसि सरसभास्वन्मालतीदामलक्ष्मीं लपयति हिमगौरः सोऽस्तु वः साध्यसिद्ध्यै ॥ १ ॥
कल्पावसानसमये स्थितये कवीनां देहान्तरं किमपि या सृजति प्रसन्ना ।
यस्याः प्रसादपरमाणुरपि प्रतिष्ठामभ्येति कामपि नमामि सरस्वतीं ताम् ॥ २ ॥
निर्मत्सराः सुकृतिनः खलु ये विविच्य कर्णे गुणस्य कणमप्यवतंसयन्ति ।
येषां मनो न रमते परदोषवादे ते केचिदेव विरला भुवि संचरन्ति ॥ ३ ॥
मुक्तामयाऽतिमधुरा मसृणाऽवदातच्छायाऽधिरागतरलाऽमलसद्गुणश्रीः ।
साध्वी सतां भजतु कण्ठमसौ प्रियेव हारावली विरचिता पुरुषोत्तमेन ॥ ४ ॥
किं नैव सन्ति सुधियामभिधानकोशाः किन्तु प्रसिद्धविषयव्यवहारभाजः ।
गोष्ठीषु वादपरमोहफलासु केषां हारावली न विदधाति विदग्धिमानम् ॥ ५ ॥
एकं तमेव गणयन्ति परं विदग्धा वाचां विदग्धिमनि मज्जति यस्य लोकः ।
गोष्ठीषु यः परमशाब्दिकदुर्गमासु दुर्बोधशब्दगतसंशयमुच्छिनत्ति ॥ ६ ॥
आ व्याधशब्दतः श्लोकैरर्धैरा तलिनात्ततः। शब्दाः पादैर्विबोद्धव्याः प्रागनेकार्थतस्ततः॥ ७ ॥
विषमनयनशङ्कू चन्द्रमौलिर्भगाली वृषभपतिगणेशौ रेरिहाणो वृषाङ्कः ।
त्रिपुरदहनशूलिस्थाणुखट्वाङ्गिहिण्डिप्रियतमाशितिकण्ठा भर्ग्यकल्माषकण्ठौ ॥ १६ ॥ ८ ॥
शतधामा चतुष्पाणिःपृश्निगर्भो गदाग्रजः।गदी कौस्तुभवक्षाश्च पाञ्चजन्यधरोऽच्युतः ८।
वैनतेयः पक्षिसिंहः शाल्मली हरिवाहनः। अमृताहरणस्तार्क्ष्यो नागाशनखगेश्वरौ ८।१०
खगपतङ्गवियन्मणिभानवो हरिभगेननिदाघकराद्र्यः ।
किरणमालिविरोचनहेलयो दिनमणिस्तरणिश्च दिनप्रणीः ॥ १५ ॥ ११ ॥
श्रुतश्रवोऽनुजः क्रोडो मन्दश्छायासुतः शनिः।सप्तार्चिर्नीलवसनःपातङ्गिःक्रूरलोचनः९॥१२॥
दाक्षायणीपतिबलक्षगुपक्षजन्मतुङ्गीशरात्रिमणिदर्शविपत्सुधाङ्गाः ।
राजा समुद्रनवनीततमोनुदौ मा ग्लौरिन्दुरेणतिलको हरिरोहिणीशौ ॥ १६ ॥ १३ ॥
महामृगः पुष्करिदीर्घमारुतौ विलोमजिह्वा जलकाङ्क्षिसिन्धुरौ ।
द्विपायिसूर्यश्रुतिकुम्भिसामजा महामदः पेचकिपद्मिपीलवः ॥ १४ ॥ १४ ॥
दर्वीकरो विषधरः श्वसनाशनोऽहिश्चक्री फणाभरविषायुधदीर्घपृष्ठाः ।
कुम्भीनसद्विरसनौ समकोलदंष्ट्रिगोकर्णकुण्डलिलतारसना विषास्यः ॥ १६ ॥ १५ ॥
मयाऽस्योपकृतं पूर्वमयं चोपकरिष्यति । इति यः क्रियते संधिःप्रतीहारः स उच्यते १।१६

शिवस्य १६ । ८ । विष्णोः ८ । ९ । गरुडस्य ८ । १० । सूर्यस्य १५ । ११ । शनैश्चरस्य ९ । १२।
चन्द्रमसः १६ । १३ । गजस्य १४ । १४ । सर्पस्य १६ । १५ । अल्पुपकारार्थे कृतसन्धेः १ । १६ ।

शेषमक्षरमादाय प्रतिश्लोकं क्रमेण यत् । अन्योऽन्यं पठ्यते श्लोकः प्रतिमालेति सा मता १॥१७
नभश्चरो वायुदारुर्वनदो गगनध्वजः । व्योमधूमो जलमसिः खतमालः पयोधरः ॥८॥१८ ॥
हर्षाद्युत्सवकाले यदलंकाराम्बरादिकम् । आकृष्य गृह्यते पूर्णपात्रं प्रणानकं च तत् २॥१९॥
सुरते कर्णदेशेषु यच्च देशीयभाषया । दम्पत्योर्जल्पितं मन्दं मन्मनं तद्विदुर्बुधाः ॥१॥ २० ॥
यद्दीयते तु देवेभ्यो मनोराज्यस्य सिद्धये । उपयाचितकं दिव्यदोहदं तद्विदुर्बुधाः ॥२॥२१॥
नक्तं निर्गत्य यत्किंचिच्छुभाशुभकरं वचः । श्रूयते तद्विदुर्धीरा दैवप्रश्नमुपश्रुतिम् ॥२॥ २२ ॥
वृद्धसूत्रकमित्याहुरिन्द्रतूलं मनीषिणः । ग्रीष्महासं वंशकफं वाततूलं मरुद्ध्वजम्॥६॥ २३ ॥
दशेन्धनो गृहमणिः स्नेहाशः कज्जलध्वजः।जटाज्वालो दशाकर्षी कथितो बहुदश्वभिः६॥२४॥
गोमयच्छत्रिकामाहुर्दिलीरं च शिलीन्ध्रकम् । उर्व्यङ्गं च वशारोहं गोलासमपरे विदुः६॥२५॥
हिमवान् १हेमकूटश्च२निषधो३मेरु४ रेव च । चैत्रः५कर्णी ६ च शृङ्गी७च सप्तैते वर्षपर्वताः२६

इति श्लोकावाधः ।

व्याधो मृगवधाजीवी निषादः पुल्कसः प्लवः५।बालवायजमिच्छन्ति वैदूर्यमणिमुत्तयाः२॥२७
कालग्रन्थिः समाः संवन्मासमानो युगांसकः५।मासो वर्णांशकःश्रामो वर्षाङ्गःस्यादहर्गणः५॥२८
मदयोगविधानं तु व्यस्तारं १ करिणां विदुः । पृष्ठवंशस्य यन्मांसं तल्पनं १ तत्प्रचक्षते २९
कर्णवधनिका प्रोक्ता नालिके१ति विषाणिनाम् । प्रवेष्ट१मन्तःस्वेदानां दन्तमांसं विदुर्बुधाः३०
कुमारभृत्या १ गर्भिण्याः परिचर्याऽभिधीयते । नवोढा वस्त्रमानन्दपट२ मिच्छन्ति सूरयः३१
कर्णीसुतो मूलदेवो मूलभद्रः कुलाङ्कुरः । ज्येष्ठामूलीयमिच्छन्ति मासमाषाढपूर्वजम् १॥३२॥
नित्यकर्मसमाचारनिष्ठुरत्वे कदुङ्कृता १ । वैरानुबन्धो धीमद्भिरुपनाहो२ऽभिधीयते ॥ ३३॥

स्यात्पालिका कुन्तलिका २ दध्यादिच्छेदनी तु या ।
वैशाखो दधिचारः स्यात्तक्राटः करघर्षणः ॥ ४ ॥ ३४ ॥

स्यादाषाढभवो भौमो नवार्चिर्गगनोल्मुकः४।पश्चार्चिश्च श्रविष्ठाजो ज्ञ एकाङ्गः प्रहर्षणः ५॥३५

दीदिविर्द्वादशार्चिः स्याज्जीवः प्राक्फल्गुनीभवः ४ ।
काव्यो दैत्यपुरोधाः स्यात्षोडशार्चिर्मघाभवः ॥ ४ ॥ ३६ ॥

उपप्लवोऽकचः केतुराश्लेषाभव आहिकः ५। ज्योतीरथो ग्रहाधारो ध्रुव उत्तानपादजः४ ॥३७॥
स्वर्भानुं ग्रहकल्लोलं विदुरभ्रपिशाचकम् ३।वनीयको याचनको वसुकीटो सुखम्पचः ॥४॥३८॥
जायमानविषाणाग्रे कटाहो १ महिषीशिशौ । छेदो हस्तेन सस्यानां कटभङ्ग१ उदाहृतः॥३९॥

अन्त्याक्षरक्रमेण श्लोकपाठस्य १ । १७ । मेघस्य ८ । १८ । हर्षे वस्त्राद्याकर्षणस्य २ । १९ । दम्पत्योः शनैः कथनस्य १ । २० । इष्टार्थं देवेभ्यो दीयमानद्रव्यस्य २ । २१ । आकाशवाण्याः २ । २२ । आकाशे उड्डीयमानसूत्रस्य ६ । २३ । प्रदीपस्य ६ । २४ । गोमयच्छात्रिकायाः ६ ।२५ । सप्तवर्षपर्वतानां प्रत्येकमेकैकम्।२६। व्याधस्य ५वैदूर्यस्य २।२७ । संवत्सरस्य५ मासस्य ५ ।२८।करिणां मदयोगविधानस्य १ गजपृष्ठमांसस्य१ ।२९। गजकर्णवेधिन्याः १ गजदन्तमांसस्य १ । ३० । गर्भिणीपरिचर्यायाः १ नवोढावस्त्रस्य २ । ३१ । ग्रामप्रधानदेवतायाः ४ ज्येष्ठमासस्य १ । ३२ । नित्यकर्माशक्ततायाः १ वैरानुबन्धस्य २ । ३३ । दध्यादिच्छेदन्याः २ । दधिमन्थनदण्डस्य ४ । ३४ । मङ्गलस्य ४ बुधस्य ५ । ३५ । बृहस्पतेः ४ शुक्रस्य ४ । ३६ । केतोः ५ ध्रुवस्य ४ । ३७ । राहोः ३ याचकस्य ४ । ३८ । जातशृङ्गस्य महिषीशिशोः १ हस्तेन सस्यच्छेदस्य १।३९।

जलत्रा जङ्गमकुटी कावारी मूर्द्धकर्परी ४ । उष्णवारणमुल्लूङ्कश्चक्राङ्गं च पुटोटजम् १ ॥४० ॥
मुनीनां च चिताकुट्यां पर्णोटजराहोटजौ २।कारोत्तरश्च वीनाही प्रहिरन्धुर्जलाम्बिका५॥४१॥
जलकूपी जलाष्ठीली तलकं पुष्करिण्यपि४।आसन्नारतमयः काश्चिदुपधूपित१ इष्यते ॥४२ ॥
तत्क्षणादित्यमुक्तां तु वदन्त्यङ्गारिणी१दिशम्।अङ्गारितं१पलाशानां कलिकानिर्गमो भवेत्४३॥
गान्धारं रक्तचूर्णं तु सिन्दूरं रक्तवालुकम्४।कुसृत्या विभवान्वेषी पार्श्विकः सन्धिजीवकः२।४४
अधश्चरो भवेच्चौरः कुसुमालः कुजम्भलः २। प्रोक्तः करिकुसुम्भस्तु नागकेसरचूर्णकः२ ॥४५॥
बर्बरं बर्बरीकं च बर्बरी३त्यपि चेष्यते । अभावात्स्त्रीपरित्यागस्तुरगब्रह्मचर्यकम् १ ॥४६ ॥
यमिनां यद्रतं गोप्यं तत्स्वञ्जनतरं विदुः१।स्यादाचामनकः प्रोण्ठः कटकोलः पतद्ग्रहः४॥४७
मेला मन्दा मसिमणिर्मसिधानी मसिप्रसूः ५।बालोपरीतं तु विदुः पञ्चावटमुरस्कटम् ३॥४८॥
नारीणां मण्डलीनृत्यं बुधा हल्लीषकं१विदुः।मारीचो याजकगजो राजहस्ती मदोत्कटः ४॥४९
अलङ्कारसुवर्णं यत्तच्छृङ्गीकनकं १ मतम् । रतिलक्षं निधुवनं संयोजनं ३ मिति स्मृतम् ॥५०॥
जीमूतकुटकुट्टीरकुट्टाराः कन्दराकरः ४ । उद्दंशो १ गण्डकूपस्तु पर्वतस्याभिधीयते ॥ ५१ ॥
वासिता धेनुका चैव वशा च करिणी४ मता।ब्रह्मप्रभूः क्रतुपशुः सिंहविक्रान्तवाजिनौ४।।५२
समुद्रगा निर्झरिणी तलोदा जवालिनी शैवलिनी तरङ्गिणी ६ ।
विपाठकादम्बकपत्रवाहाः पत्री खगो वीरतरोऽस्त्रकण्टकः ॥ ७ ॥ ५३ ॥
वर्णदूतः स्वस्तिमुखो लेखो वाचिकहारकः४।लेखो निबध्यते येन तत्र काचनकाऽभिधा१॥५४
क्षाराच्छं माणिमन्थं च विदुः सिन्धूपलं बुधाः ३।पिशितं पललं मांसं क्रव्यमामिषमुद्धसम्६॥५५
पारावारमहाकच्छौ महीप्राचीरदारदौ४ । जिह्मादरः कीकशास्यश्चञ्चुमत्तरुशायिनौ ॥४॥५६॥
इन्द्रक्रीडासरः प्राज्ञैर्नन्दीसर १ इति स्मृतम् । धूमोर्णापतिरुद्दिष्टो यमो महिषवाहनः३॥५७॥
पयोघनो मेघकफो घनोपलो मेघास्थिबीजोदकतोयडिम्भाः ६ ।
शम्पाऽचिराभा चपला छटाभा ह्रादिन्यधीरा घनवल्लिका च ॥ ७ ॥ ५८ ॥
पादालिन्दी तरण्डा नौरतरणिस्ताराणिस्तारिः६।किलाटः शोधितक्षीरपिण्डः२सूरिभिरिष्यते ५९
कालायसमयस्तीक्ष्णं गिरिसारं च शस्तकम्५। हय्यङ्गवीनं रसजं मन्थजं च कलम्बुटम्४॥६०
एकशफाङ्घ्रिकं बन्धमाहुर्दामाञ्चलं बुधाः२। वेत्ता स्त्रीपुंसयोश्चिह्नं सामुद्रिक १ उदाहृतः ६१
तिन्तिलीकाऽस्थिभिर्द्यूतक्रीडायां चुञ्चुलिर्भवेत्।वक्रा ललाटगास्तिस्रो भस्मरेखास्त्रिपुण्ड्रकम्१
हाला कामालिका मण्डा धीरा स्यान्मदनी च माध्वी च ६ ।
आहुश्चषकं तु पानपात्रं पारीमप्यनुतर्षणं कवीन्द्राः ४ ॥ ६३ ॥

जलत्रायाः ४ छत्रस्य ४ ।४०। मुनिचिताकुट्याः २ कूपस्य ५ । ४१ । पुष्करिण्याः ४आसन्नास्तमयस्य १।४२। तत्क्षणादित्यमुक्तदिशः १ पलाशकालिकायाः १ । ४३ । सिन्दूरस्य ४ पिशुनस्य २ । ४४ । दिवाचौरस्य २ नागकेसरचूर्णस्य २ । ४५ । बर्बरस्य ३ अभावात् स्त्रीपरित्यागस्य १ । ४६ । यतीनां गोप्यमैथुनस्य १ पतद्ग्रहस्य ४ । ४७ । मसिधान्याः ५ बालकपरिधानवस्त्रस्य ३ । ४८ । स्त्रीनृत्यस्य १ राजहस्तिनः ४ । ४९ । अलंकारसुवर्णस्य १ मैथुनस्य ३ । ५० । पर्वतस्य ४ पर्वतोच्चस्थलस्य १ । ५१ । हस्तिन्याः ४ अश्वस्य ४।५२। नद्याः ६ शरस्य ७ । ५३ । लिखनपत्रस्य ४ पत्रीबन्धनस्य १ । ५४ । सैन्धवलवणस्य ३ मांसस्य ६ । ५५ । समुद्रस्य ४ पक्षिणः ४ । ५६ । इन्द्रक्रीडासरसः १ यमस्य ३ । ५७ । मेघप्रस्तरस्य ६ विद्युतः ७ । ५८ । नौकायाः ६ शोधितक्षीरपिण्डस्य २।५९। लोहस्य ५ नवनीतस्य ४। ६० । एकखुरयुक्तचरणबन्धनस्य २ स्त्रीपुरुषचिह्नवेत्तुः१ ।६१। अस्थिभिर्द्यूतक्रीडायाः२ ललाटस्थभस्मरेखायाः१।६२। सुरायाः६ पानपात्रस्य ४ ।६३।

कुशुम्भः करकश्चैत्यमुखः कमण्डलुः४ स्मृतः । असहायो नर्तकस्तु तालावचर१ इष्यते६४॥
कथितः कौमुदीवृक्षो दीपवृक्षः शिखातरुः३। कोजागरे तथा सद्भिः कौमुदीचार २ इष्यते६५
समुद्रगृहमित्याहुर्जलयन्त्रनिकेतनम्२। प्रेतादिभिर्गृहीतो यः स आविष्टो१भ्रमन्वाहिः ॥ ६६ ॥
हिममिन्द्राग्निधूमश्च खबाष्पो रजनीजलम्४। ये शिवायतनोत्सृष्टास्ते सन्ध्याबलयो१वृषाः६७॥
विषाक्तास्त्रहतस्याहुः पशोर्मांसं तु गृञ्जनम्१।धूमिका धूममहिषी हिमझण्टिः कुहेलिका४ ६८॥
पोताच्छादनमाहुरस्तरस्तुवरकमथवस्त्रकुट्टिमं कवयः३।तन्त्रविमुक्तं वासो निष्प्रवणिं निष्प्रवाणि२च
महाघोषं क्रयारोहं हट्टं पण्याजिरं ४ विदुः । बहुमानुपसंकीर्णं निर्घटं च कराङ्कणम्॥२॥७०॥
शालभञ्जी दारुगर्भा कुरण्टी दारुपुत्रिका४।कादम्बिनी नवो मेघः काली स्यात्कालिका३ऽपि च॥
क्रोशध्वनिः क्रोशतालो ढक्का विजयमर्दलः४।स्यात्प्रतिपत्तिः पटहो लम्पापटह३इत्यपि ॥७२॥
कुकूलं कायवलनं तनुत्रं दंशनं४विदुः । शिरस्त्रं शीर्षरक्षं च शीर्षण्यं शीर्षकं४च तत् ॥ ७३ ॥
स्याज्जालिका लोहमयी जालप्रायाऽङ्गरक्षिणी२।पन्नद्धी पादविरजाः कोशी पादरथी४भवेत्७४
रुचकं लवणं क्षारं तीक्ष्णं जलरसं३विदुःज्योतिर्बीजं च खद्योतं ध्वान्तोन्मेषं तमोमणिः४॥७५
जलशूकरजलजिह्वौजलकण्टकवार्भटौ तथा नक्रे५।जलनकुलजलविडालौ नीराखुजलप्लवावुद्रे५
शिशुमारो जलकपिश्चपलाङ्गोऽसिपुच्छकः४।ग्राहो जलकिराटश्च नक्रराजो जलाण्टकः४॥७७॥
मृतकान्तकश्चभीरुर्वृकधूर्तशयालुवञ्चकाभरुजः७शालामृगोऽस्थिभक्षोग्राममृगोमण्डलःकपिलः५
उल्कामुखी शृगाली या दीप्तजिह्वे१ति सा मता।स्कन्धवाहस्तु शङ्कश्च शृङ्गी गौरक्षधूर्तिलः५॥
हेरम्बः कासरश्चैव रक्ताक्षः सैरिभ४स्तथा । रोमशो बहुरोमा स्याद्धुरणश्च पृथूदरः ४ ॥ ८०॥
इडिक्कस्तु बालवाह्यो वनच्छागोऽतिरोमशः४।वरणो धूम्रशूकः स्यादुष्ट्रः शृङ्खलक४स्तथा८१
चक्रमुखः सूचिरोमा वराहः स्थूलनासिकः४।कण्ठीरवस्तु पारीन्द्रः केसरी गजमाचलः४।८२॥
नेत्रपिण्डो वृषाहारो मेनादः कुन्दमः४स्मृतः।गन्धाखुर्गन्धनकुलश्चुञ्चुः पुंवृष४उच्यते ॥८३॥
द्रोणोऽरिष्टो नालिजङ्घ आत्मघोषस्तु मौद्गलिः५।गोभण्डीरः पङ्ककीरो हापुत्री राजभट्टिका४
गङ्गाचिल्ली तु देवट्टी विश्वका जलकुक्कुटी४।विट्सारिका तु कुणपी गोराटी गोकिराटिका४॥८५
मृगेन्द्रचटको घातिपक्षी ग्राहकमारकौ४।कुलालं कुक्कुटं प्राहुः कुक्कुभं कुहकस्वरम् ४॥८६॥
कर्कराक्षः कलाटीनः खञ्जलेखस्तु खञ्जनः४।प्रासादकुक्कुटो झल्लकण्ठो गृहकपोतकः३॥८७॥
ध्वाङ्क्षपुष्टः कलकण्ठो मधुकण्ठः कुहूमुखः४।झम्पाशी मत्स्यरङ्कः स्याज्जलमद्गुर्मणीचकः४॥८८
कलविङ्कश्चित्रपृष्ठो गृहनीडो वृषायणः४।वरण्डा चित्रपादा च चित्रनेत्रा च सारिका४॥८९

कमण्डलोः ४ असहायनर्तकस्य १ । ६४ । दीपवृक्षस्य ३ कोजागरायाः २ । ६५ । जलयन्त्रार्थ-गृहस्य २ प्रेतादिगृहीतस्य १ । ६६ । हिमस्य ४ शिवालयोत्सृष्टवृषस्य १ । ६७ । विषाक्ता-स्त्राहतपशुमांसस्य १ कुहेलिकायाः ४ । ६८ । पोताच्छादनस्य ३ तन्त्रविमुक्तवाससः २ । ६९ । हट्टस्य ४ बहुनरसंकीर्णहट्टस्य २ ।७०। काष्ठपुत्तलिकायाः ४ नूतनमेघजालस्य ३ । ७१ । ढक्कायाः ४ पटहस्य ३ । ७२ । वस्त्राङ्गरक्षिण्याः ४ शिरस्त्राणस्य ४ । ७३ । लौहवर्मणः २ उपानहः ४ । ७४ । क्षारलवणस्य ३ खद्योतस्य ४ । ७५ । नक्रस्य ५ उद्रस्य ५ । ७६ । शिशुमारस्य ४ ग्राहस्य ४ । ७७ । शृगालस्य ७ शुनः ५ ।७८ । उल्कामुख्याः शृगाल्याः१ शकटादिवाहकवृषभस्य ५ ।७९। महिषस्य ४ मेषस्य ४ ।८०। बृहद्वानरस्य ४ उष्ट्रस्य ४ । ८१ । वराहस्य ४ सिंहस्य ४ । ८२ । बिडालस्य ४ छुछुन्दर्याः ४ । ८३ । दग्धकाकस्य ५ हापुत्र्याख्यपक्षिणः ४ । ८४ । गङ्गाचिल्ल्याः ४ विट्सारिकायाः ४ । ८५ । श्येनस्य ४ वनकुक्कुटस्य ४ । ८६। खञ्जरीटस्य ४ कपोतस्य ३ । ८७ । कोकिलस्य ४ मत्स्यरङ्कस्य ४ । ८८ । कलविङ्कस्य ४ सारिकायाः४ ।८९

मयूरचटकौ दक्षः कृकवाकुर्निशाकरः४। शतपत्रः सितापाङ्गः प्रचलाकी च चन्द्रकी ४॥९०॥
किसलयमपि तरुरागं विद्रुर्लतायावकं प्रवालं च ४।
कण्टकसंज्ञास्तरुनखसिताग्रदलसूचिराङ्किलद्रुमराः ६ ॥ ९१ ॥
द्रोणीदलः सूचिपुष्पो जम्बूलः क्रकचच्छन्दः४।मण्डा तिष्यफला धात्री वल्या पञ्चरसा शिवा६
सहस्रवीर्या विरजा भार्गवी मण्डली रुहा५।प्रहर्षिणी निशाह्वा च लसा गन्धपलाशिका ४॥९३
मृदुपुष्पः शूकतरुः शिरीषो विषनाशनः४।वराहकाली कथितः सूर्यावर्त्तरस्तु शाब्दिकैः॥९४॥
वज्रवल्ल्यास्थिसंहारो हस्तिशुण्डी वनालिका४।वनतिक्तास्त्रियां ग्रीष्मा तिरीटः पक्षसुन्दरः३॥९५
मधुपुष्पो मधूकश्च गुडपुष्पो मधुद्रुमः४। वृत्तपुष्पः प्रावृषेण्यो हारिद्रस्तु हलिप्रियः ४॥९६॥
एला त्वचिसुगन्धा च पुटिका चर्मसंभवा४।कूष्माण्डकः पुष्यफलो घनवासश्च वेष्टकः४॥९७॥
वेषणः कासमर्दश्च पत्रोपस्कर३इत्यपि।ओका दशाली प्राचीरमोघालिरवहालिका॥५॥९८॥
कल्यवर्त्तः प्रातराशःप्रातर्भोजनमिष्यते३। शृगालिका च डिम्बं च डमरं विद्रवो४ऽपि च९९॥
स्कन्धफलः स्मुतुङ्गश्च नारिकेलः पुटोदकः४।गुडदारुर्मधुतृणमसिपत्रो महारसः ४॥ १०० ॥
राजालुको महाकन्दो मूलको हस्तिदन्तकः४। क्षुद्ररसा तिक्तगुञ्जा सरघा विद्धपर्कटी४ ॥१॥
क्षुद्रपत्रा च चाङ्गेरी क्षुद्राम्ला चाम्ललोणिका४। प्राचीनामलकं रक्तं बदरामलकं३तथा॥२॥
पिष्टसौरभमेकाङ्गं श्रीखण्डं मालयं४विदुः। मृगनाभिर्मृगमदो गन्धशेखर ३ मित्यपि ॥ ३ ॥
सिताभ्रं तरुसारं च वेरकं रसकेसरम्४। कालेयं वंशकं जोङ्गं कालीयं वरचन्दनम् ५ ॥ ४ ॥
तृणसारा मृत्युफला रम्भा च कदली४भवेत्।ऊर्ध्वासितः परारुः स्यात्तथा राजपटोलकः३॥५॥
कुङ्कुमं पीतकावेरं घुसृणं कुसुमात्मकम् ४। अरको जलकेशश्च कावारं शैवलं ४ विदुः ॥६॥
उन्मत्तकाहलापुष्पौ बृहत्पाटलिघाण्टिकौ ४। किंशुकः करकः पर्णी लाक्षावृक्षः सुभीरवः ५॥७॥
अमण्डपञ्चाङ्गुलवर्धमाना गन्धर्वहस्तास्त्रिपुटीफल ५ श्च।
रेणुः सतीलस्तृणकेतुमृत्युबीजौ किलाटी च ततः सुपर्वा ६ ॥ ८ ॥
कचमालो मरुद्वाहो धूमो मम्भः शिखिध्वजः५। शाखानगर १माहुस्तद्यदभ्यर्णं पुरान्तरम्॥९॥
आहुर्जलकरङ्कं च जलजं सूचिकामुखम्३।उपजिह्विकोत्पादिका च वटिरुद्देहिका दिवी५॥१०
शुल्बमौदुम्बरं रक्तं म्लेच्छास्यं ताम्रकं५विदुः।दुर्नामा दीर्घकोपी स्यात्पङ्कशुक्तिःसितालिका४
आकाशमूली कुतृणं कुम्भिका जलवल्कलम्४।शम्बूको जलडिम्बःस्याद् दुश्चरःपङ्कमण्डुकः४
आटीलकं१तर्णकानां स्थलीषु क्रीडनं मतम्। यष्टिः शब्दवती धीरैः खखीरक१ इति स्मृता॥
लेखात्रयाङ्कितं भालं त्रिपताकं१विदुर्बुधाः। अर्धचन्द्रं कर्करेट विदुरङ्गुलितोरणम्३॥१४॥

ग्रामकुक्कुटस्य ४ मयूरस्य ४ । ९० । नूतनपल्लवस्य ४ वृक्षकण्टकस्य ६ । ९१ । केतकस्य ४ धात्र्याः ६ । ९२ । दूर्वायाः ५ गन्धपलाशिकायाः ४ । ९३ । शिरीषस्य ४ सूर्यावर्तस्य २ । ९४ । अस्थिसंहारस्य ४ लोध्रस्य ३ । ९५ ॥ मधूकवृक्षस्य ४ कदम्बस्य ४ । ९६ । एलायाः ४ कूष्माण्डस्य ४ । ९७ । कासमर्दस्य ३ भित्तेः ५ । ९८ । प्रातर्भोजनस्य ३ भीत्या पलायनस्य ४ । ९९। नारिकेलस्य ४ इक्षोः ४।१००। मूलस्य ४ करञ्जस्य ४ । १ । आम्ललोणिकायाः ४ प्राचीनामलकस्य ३ । २ । श्रीखण्डस्य ४ कस्तूर्याः ३ । ३ । कर्पूरस्य ४ " अगुरु " इति ख्यातस्य ५ । ४ । कदल्याः ४ पटोलस्य ३ । ५ । कुङ्कुमस्य ४ शैवलस्य ४ । ६ । धुस्तूरस्य ४ पलाशस्य ५ । ७ । एरण्डस्य ५ वंशस्य ६ । ८ । धूमस्य ५ नगरान्तिकपुरस्य १ । ९ । शङ्खस्य ३ उपजिह्विकायाः ५ । १० । ताम्रस्य ५ पङ्कशुक्तेः ४ । ११ । कुम्भिकायाः ४ शम्बूकस्य ४ । १२ । तर्णकक्रीडनस्य १ शब्दवत्या यष्ट्याः १ ।१३॥ लेखात्रयाङ्कितभालस्य १ गले हस्ताधानस्य ३ ।१४।

सिद्धजलं च गृहाम्लमवन्तिसोमं तुषोदकं शुक्तम्५।नग्नाटकनिर्ग्रन्थकभदन्तदिगम्बरका नग्ने५
करपात्रं जलक्रीडा व्यात्युक्षी करपत्रिका ४। शराणां पत्ररचना पत्रणा १ परिकीर्तिता ॥१६॥
पञ्चभद्रा१हयास्ते ये पञ्चस्वङ्गेषु पुष्पिताः। यश्चारको मुद्रभुजां स स्याद्वल्लभपालकः१॥१७॥
निगालस्थो य आवर्त्तः स हि देवमणिः १ स्मृतः। तथा वक्षसि वाहस्य श्रीवृक्षक१उदाहृतः॥
बन्धः पलाशपत्राणां शीर्षे पत्रपिशाचिका१। सुवसन्तक १ शब्देन उच्यते मदनोत्सवः॥१९॥
कर्वटं १ द्विशतग्राममध्ये ग्रामं मनोहरम्। तथा चतुःशतग्राममध्ये द्रोणमुखं १ विदुः ॥२०॥
यद्यात्रामङ्गलं साम तदप्रतिरथं १ विदुः। शाला प्रासादशिखरे चन्द्रशालेति १ कीर्तिता२१॥

इत्यर्धश्लोकावधिः।

तलिनं तुच्छ२ मित्याहुर्गृहाश्मा गृहकच्छपः२।खसंचारि पुरं सौधं१ रथ्या पांशुकली२भवेत्॥
एकनटः स्यात्कथको२भण्डश्चाटुपटुः२स्मृतः।मक्षिका भम्भराली२स्यात्पांशुरो दर्शकः२स्मृतः
देवोद्यानं तु वैभ्राजं२दीपाली दीपशृङ्खला२।सुकुमारेऽपि सोमालं २विषमे रथपुटं२विदुः॥२४॥
द्रुणहः खड्गापिधानं२ सारिणी च प्रणालिका२।यज्ञस्थानं यज्ञवाट२रतृष्णा धनपिशाचिका२
स्मृता बालवङ्किरिर्वारुः२स्फुटिरिर्वारुशुक्तिका२।नाटाम्रस्तिमिषःसेटुः३कोमासिकातुजालिका२
पुञ्जातुकः फलेलाङ्कुर२स्तृणता धनु२रिष्यते। कैरातदोर्ग्रहक्षामाः३सिद्धाणं काचभाजनम् २॥
दर्वटो दण्डवादी२स्यात् स्तेनः शाङ्किलवर्णकः२।प्रारब्धिःकरिबन्धः२स्यात्कष्टस्थानंतुवारकम्२
भोगावली बन्दिपाठः२सेतुः पूरणपिण्डलौ३।देवद्रोणी देवयात्रा २ शूनाऽधोजिह्विका २ मता॥
पालिः समुत्थितश्मश्रु२ मेरुण्डोच्चललाटिका२।राका१ दृष्टरजाः कन्या पोटा१स्त्रीपुंसलक्षणा॥
महत्तरो ग्रामकूटो २ मर्मरो १ऽव्यक्तानिःस्वनः।शिवालयः पितृवनं २ चिता काष्ठमठी चितिः३
कर्णवंशो भवन्मञ्चः२ श्रीग्रहः शकुनिप्रपा२। ताम्बूलदो वागुलिकः२ सुरभिः फाल्गुनानुजः२
ताम्बूलरागो मसुर२स्तरुवारिः कृपाणकः२।स्वागतं कुशलप्रश्नः२सामीची वन्दना२मता३३॥
समुद्रःसम्पुटो २ज्ञेयो हयस्कन्धो हयच्छटा२।पिण्डारो महिषीपाले २ मसूरे च गर्भोलिकः २॥
काहली तरुणी२प्रोक्ता छुरा तु कथिता सुधा२।कापिल्लिका रोचनिका२कालिकाऽवस्करा टिका२
कालिका क्षीरकीटः२स्यात्खण्डपालस्तुखाण्डिकः२।पांशुरःपीठसर्पी२स्याद्गुल्लो रोमशः२स्मृतः

काञ्जिकस्य ५ दिगम्बरयोगिनः ५ । १५ । जलक्रीडायाः ४ शरपत्ररचनायाः १ । १६ । पञ्चकल्याणघाटकस्य१ अश्वचारकस्य १ । १७ । अश्वगलोद्देशस्थावर्त्तस्य १ अश्ववक्षःस्थावर्त्तस्य १ । १८ । पलाशपत्राणां शीर्षे बन्धस्य१ मदनोत्सवस्य १ । १९ । द्विशतग्राममध्यग्रामस्य १ चतुःशतग्राममध्यग्रामस्य १ । २० । यात्राकाले सामवेद-पाठस्य १ प्रासादशिखरस्थशालायाः १ । २१ । तुच्छस्य २ पेषणशिलायाः २ सौधस्य १ राजमार्गस्य २।२२। कथकस्य २ भण्डस्य २ मक्षिकायाः २ दंशस्य२।२३। देवोद्यानस्य २ दीपावल्याः २ सुकुमारस्य २ विषमस्य २ ।२४।खड्गपिधानस्य २ जलनिर्गममार्गस्य २ यज्ञस्थानस्य २ लोभस्य २। २५। इर्वारोः२स्फुटेः २नाटाम्रस्य ३ गालिकायाः २ । २६। जीवनवृक्षस्य २ धनुषः २ बलवत्पुरुषस्य ३ काचभाजनस्य २ । २७ । दण्डवादिनः २ चौरस्य २ गजबन्धनस्तम्भस्य २ कष्टस्थानस्य २ । २८ । बन्दिपाठस्य २ सेतोः ३ देवयात्रायाः २ उलूखला-दिपञ्चशूनायाः २ । २९ । सश्मश्रुस्त्रियः २ उच्चभ्रूस्त्रियः २ दृष्टरजःकन्यायाः १ स्त्रीपुंसलक्षणायाः १ । ३० । महत्तरस्य २ अव्यक्तशब्दस्य १ श्मशानस्य २ चितायाः ३ । ३१ । मञ्चस्य २ पक्षिणः पानीयशालायाः २ वसन्तकालस्य २ ताम्बूलदातुः २ । ३२ । ताम्बूलरागस्य २ खड्गस्य२कुशलप्रश्नस्य २ स्तुतेः २ । ३३ । सम्पुटस्य २ हयस्कन्धस्य २ महिषीपालस्य २ बृहन्मसूरस्य २ । ३४। तरुण्याः२ लेपनद्रव्यस्य २ रोचानिकायाः२ वृश्चिकायाः २ । ३५ । क्षीरकीटस्य २ मोदकस्य २ खञ्जनघोटकस्य २ बहुरोगयुक्तस्य २ । ३६ ।

पूगपात्रे फरुवर्कं२ कबन्धो रुण्ड२मुच्यते।तूलिका स्यान्नवर्तिका२स्त्यानमालस्य२मुच्यते३७॥
भाजनं कमठं२ प्रोक्तं पुण्यश्लोको नलो२मतः।गौरवं प्रतिपत्तिः २स्याद्धारिः पथिकसंहतिः २
थ।यकिन्यपि यामिस्त्री२हाफिका चोपपुष्पिका२।वातपुत्रे विटधरो३निर्माल्यं निर्मलं२मतम् ३९
इन्द्रासेन मता गुञ्जा २ गुलुञ्छो गुच्छको२मतः।भोगावासो वासगृहं २ मेठो हस्तिपकः२स्मृतः॥
मायुः पलाग्निः पललं ३ ज्वरः स्यादजीर्णमन्त्रं धमिरामयश्च ४ ।
तृप्तिश्च सौहित्यमुदिन्तका ३ स्यात्क्षुत्क्षाम्का भोगपिशाचिका ३ च ॥ ४१ ॥
भोगो जलवरण्टः२ स्यात्कणा कुम्भीरमक्षिका२।वहलं वार्वटः पोत३ रतरालुश्चाहिपुत्रकः २॥
काहलस्तु महानादो २ मार्दङ्गं पत्तनं २ विदुः । स्यादरित्रं तरिरथः२पात्रपालस्तुलाघटः२॥
काकिनी पणतुर्यांशे१ज्वलदङ्गार उल्मुकम्१।अथानं च स्वभावः२ स्यान्मञ्जिका वारसुन्दरी२
नीलमणिर्मसारः२ स्याद् गुञ्जा पाठहिका२मता।भार्या पाणिगृहीती२च दुकूलं क्षौमं२मुच्यते॥
ग्रन्थस्य निर्मितौ शय्या१वधूटी वधुटी जनी३। बन्दिचोरो माचलः२स्यात्कुम्भिलःसंधिहारकः२
अभ्रमु १ स्त्वभ्रनागस्य कुमुदस्य तु पिङ्गला१।अङ्गना १ वामनस्य स्यादञ्जनस्याञ्जनावती १॥
कपिला१ पुण्डरीकस्यानुपमा १ सुप्रती॰स्याशपस्य ताम्रकर्णी१ च शुभ्रदन्ती१ सार्वभौमस्य॥
सेवा चाटूक्तिरालोको ३ मठो गन्त्रीरथः२ स्मृतः ।
चिपिटो धान्यचमसः २ खाजिको लाज उत्तुषः ३ ॥ ४९ ॥
अभ्यासो गुणनीयः२स्यान्माढिः पत्रशिरा२मता । भौतो देवलकः२ ख्यातःखेटकं वसुनन्दके२
पुरन्दरा तु सुरला२कावेरी चार्धजाह्नवी२।कौमुदः कार्त्तिको मासः२ सौभिकस्त्विन्द्रजालिकः२
प्रहेलकं वाचनकं२वीक्षापन्नः सविस्मयः २ । कुटलं पटलं नीव्रं३वीथी गृहतटी२ मता ॥५२॥
सर्ववेशी नटः प्रोक्तो२मन्दाक्षे तु नटान्तिका२।मृत्फली कुठिकः२प्रोक्तः शालूरो वृष्टिभूः प्लवः३
स्वेदः सिप्रस्तनुरस३ रत्वक्पुष्पं तु त्वगंकुरः२।नवोढा नववरिका२दिक्करी नवयौवना२॥५४॥
सौवर्चले च रुचकं२ हिङ्गुले रक्तपारदम्२। रक्तोपलं गैरिकं२च पारदे सूतकं२विदुः॥५५॥
साशूकः कम्बलः२ख्यात ईर्मा त्वक्कण्डुरो व्रणः३।कपटःपारिहार्यः२स्यादीर्ष्यालुःकुहनः२स्मृतः
ऋणमोक्षे विगणनं२लग्नके ऋणमार्गणः२।भिक्षाशित्वं तु पैशून्यं२मण्डः पिच्छान्धस२स्तथा॥
वायुकेतुःक्षितिकणः२स्यादास्फाले झलज्झला२। नष्टाप्तिसूत्रे लोत्रं२स्याद्याप्ययानं शिबीरथः३

पूगपात्रस्य २ कपन्धस्य २ चित्रलेखिन्याः २ आलस्यस्य २।३७। पात्रस्य २ नलराज्ञः २ गौरवस्य २ पथिक-श्रेण्याः २ । ३८ । यामिकस्त्रियाः २ जम्भायाः २ महाधूर्तस्य ३ निर्माल्यस्य २ । ३९ । गाञ्जेति प्रसिद्धस्य २ गुलुञ्छस्य २ वासगृहस्य २ हस्तिपकस्य २ । ४० । पित्तस्य ३ अन्त्रस्य ४ तृप्तेः ३ क्षुधायाः ३ । ४१ । जल-वसन्ताख्यव्रणस्य २ कुम्भीरमक्षिकायाः २ पोतस्य ३ नौकाजलोत्सारकस्य २।४२। बृहत्याढक्कायाः २ मृदङ्ग-स्य २ अरित्रस्य २ तुलाघटस्य २ । ४३ । पणचतुर्थांशस्य १ ज्वलदङ्गारस्य १ स्वभावस्य २ वेश्यायाः २ । ४४ । नीलमणेः २ गुञ्जायाः २ भार्यायाः २ पट्टवस्त्रस्य २ । ४५ । ग्रन्थनिर्माणस्य १ नवीनस्नुषायाः ३ बन्दिचौरस्य २ सन्धिहारकस्य २ ।४६। ऐरावतदिग्गजपत्न्याः १ कुमुददिग्गजपत्न्याः १ वामनदिग्गजस्त्रियः १ अञ्जनदिग्गजस्त्रियाः १ । ४७ । पुण्डरीकदिग्गजस्त्रियः १ सुप्रतीकदिग्गजस्त्रियः १ पुष्पदन्तदिग्गजपत्न्याः १ सार्वभौमदिग्गजपत्न्याः १ । ४८ । सेवनस्य ३ शकटस्य २ चिपिटस्य २ लाजानाम् ३ । ४९ । अभ्यासस्य २ २ पत्रभङ्गस्य २ भूतसेवकस्य २ धनवृद्धिजीवकस्य २ । ५० । गङ्गायाः २ कावेर्याः २ कार्त्तिकमासस्य २ इन्द्र-जालिकस्य२ ।५१। प्रहेलिकायाः२विस्मितस्य२ समूहस्य३ वीथ्याः२ ।५२। नटस्य२ लज्जायाः२ कुष्ठाख्यौषधस्य२ भेकस्य ३ ।५३। स्वेदस्य३ रोमाञ्चस्य२ नवोढायाः २ नवयौवनायाः२ ।५४।सौवर्चललवणस्य २ हिङ्गुलस्य २ गैरिकस्य २ पारदस्य २ ।५५। कम्बलस्य २ व्रणस्य ३ कपटस्य२ईर्ष्यायुक्तस्य २ ।५६।ऋणमोक्षस्य२ लग्नकस्य२ पैशून्यस्य २ मण्डस्य२ । ५७ । धूलेः २ आस्फालस्य २ चौरनीतद्रव्यस्य किञ्चित्प्राप्तेः २ शिबीरथस्य ३।५८ ।

मल्लयात्रा माल्लवी२स्यान्निर्भर्त्सनमलत्तकः२। कौशलिका प्राभृतक२मट्टकं लासकं २ विदुः॥
स्वदोषाच्छादनं मक्षरवुल्ली२स्यान्मलकारिका२।वाताश्वो भूमिपक्षः २स्याद्दारुर्विजयकुञ्जरः२॥
प्रभाते गोसगोसर्गा३वञ्चनी लपकामिनी।२ उत्कण्ठो गण्डकुसुमं २सिद्धः सौमेऽधिकोमतः२॥
वृषाकपिः शिखी शुष्मा३भस्म पार्घटमर्घटम् ३उष्ट्रवाही रथोऽध्युष्टो२ गन्त्री लघ्वी द्विवेशरा३॥
कृकणःकृमिरुद्दिष्टः२शकृत्कीटेऽन्यकारुका२।भारवाहो भारिकः२स्यात्स्कन्धचापो,विहङ्गिका२
उत्ततोऽजगरः २प्रोक्तो द्विमुखाहिरहीरणिः २ । पुरोटिः पुरसंस्कारे२ हट्टी पुरतटी२ मता ॥
मृणालिनी पुटकिनी२स्थासको बुद्बुदो२भवेत्।कलाची तु प्रकोष्ठः२स्याद्धस्तपुच्छस्तु कन्धुषम्२
उत्साहः सूत्रतन्तुः२स्यात्पिण्डीरो नीरसः२स्मृतः।हरिणहृदयो भीरुः२सन्देशोक्तिस्तु वाचकम्२
शालाजिरो वर्धमानं२ कुसीदं तु कलाम्बिका२।चर्वा तलप्रहारः२स्यात्कर्करं मुद्गरं२विदुः॥६७॥
गोष्ठागारेऽपि गञ्जः२स्याच्चिन्तावेश्मनि दार्वटम्२।मानग्रंथिर्भवेन्मन्तु२र्निष्कुटोगृहवाटिका२६८
शैलस्य कटके दन्त २ स्तद्दिनं प्रतिवासरे २ । ,सूत्रमेव सूत्रतन्तुः २ कृशराऽपि तिलौदनं२
स्यादासवेऽपि कुरसः २ सरकं मद्यभाजने २ । निश्चुक्कणं दन्तशाणं २ गोग्रन्थिः शुष्कगोमयं२
अष्टापदं नयपीठी २ नयस्तु जतुपुत्रकः२। बिन्दुतन्त्रो भवेदक्षः२ पाश्चाली शारिशृङ्खला२॥

प्रस्तारस्तलिनं शय्या ३ रोमगुच्छः प्रकीर्णकम् २ ।
शिवा लोपाशिका २ ज्ञेया सरमा तुम्बरी शुनी ३ ॥ ७२ ॥

पादाङ्गदो हंसकः २ स्यात्प्रतिकर्म प्रसाधनम्२। कर्णपाली तु कर्णान्दू२रङ्गुलीयकमूर्मिका२॥

खातभूः प्रतिकूपः २ स्याल्लम्भा स्याद्वाटशृङ्खला २ ।
कन्धरा तोरणं कण्ठी ३ सूत्राली गलमेखला २ ॥ ७४ ॥

शासनं धर्मकीलः २ स्यात्सुकृतं शूद्रशासनम्२।पट्टोलिका कलसकीला२सिन्दुरं रक्तशासनम्२
रासस्तु गोदुहां क्रीडा २ गीतिः पारावती २तथा । वेणुर्यवफलो वंशो ३ नवीने नवकालिका२
मुखघण्टा हुलहुली २। तलाची नलपट्टिका २ नीपो धराकदम्बः २ स्याद्वीरभद्रस्तु वीरणम्२॥

मल्लयात्रायाः २ निर्भर्त्सनस्य २ प्राभृतकस्य २ अट्टालिकायाः २ । ५९ । स्वदोषाच्छादनस्य २ चुल्ल्याः २ वाताश्वस्य २ विजयकुञ्जरस्य २ । ६० । प्रभातस्य ३ लंपकामिन्याः २ संजातमदस्य हस्तिनः २ सिद्धस्य २ । ६१ । अग्नेः ३ भस्मनः ३ उष्ट्रयुक्तरथस्य २ लघुरथस्य ३ । ६२ । कृमेः २ विष्ठाकीटस्य २ भारवाहस्य २ वंशादिनिर्मितशिक्याधानस्य २ । ६३ । अजगरसर्पस्य २ द्विमुखसर्पस्य २ पुरसंस्कारस्य २ क्षुद्रहट्टस्य २ । ६४ । पुटकिन्याः २ बुद्बुदस्य २ विस्तृतकरस्य २ हस्तपुच्छस्य २। ६५ । उत्साहस्य २ रसशून्यस्य २ भयशीलस्य २ सन्देशवाक्यस्य २ । ६६ । शरानस्य २ कुसीदस्य २ तलप्रहारस्य २ मुद्गरस्य २ । ६७ । गोष्ठागारस्य २ मन्त्रणागृहस्य २ अपराधस्य २ गृहवाटिकायाः २ । ६८ । शैलनितम्बस्य २ प्रतिवासरस्य २ सूत्रस्य २ सतिलौदनस्य २ । ६९ । मदिराभेदस्य २ मद्यभाजनस्य २ दन्तशाणस्य २ शुष्कगोमयस्य २ । ७० । शारिफलस्य २ गुटिकायाः २ पाशकस्य २ शारिशृङ्खलायाः २ । ७१ । शय्यायाः ३ चामरस्य २ शृगाल्याः २ कुक्कुरस्त्रियः ३ । ७२ । नूपुरस्य २ वेषस्य २ ताटङ्कस्य २ अङ्गुलीयकस्य २ । ७३ । परिखायाः २ वाटशृङ्खलायाः २ कण्ठ्याः ३ गलसूत्रस्य २ । ७४ । राजशासनस्य २ । शूद्रशासनस्य २ पट्टाख्यपत्रस्य २ रक्तशासनस्य २ । ७५ । गोपक्रीडायाः २ गोपशिशुगीतस्य २ वंशविशेषस्य ३ नवीनस्य २ । ७६ । मुखवाद्यस्य २ नलिपट्टिकायाः २ धराकदम्बस्य २ वीरणस्य २ । ७७ ।

खङ्गटस्तु बृहत्काशं२ कोशाङ्गमिस्कटं२विदुः।गण्डीरस्तु समण्टः२ स्याद्ध्रीबेरं वारिवालकम्२
सितोत्पलं गन्धसोमं२ हरिमन्थोऽतिमुक्तकः२।कर्कारुकस्तु कालिङ्गः २ शृङ्गाटो जलकण्टकः२
हिलमोची जलब्रह्मी२ वायसी काकमाचिका२।पुन्नागः केसरश्चैव२चाम्पेयो नागकेसरः२॥८०
स्याद्दोलिका च हिन्दोला२ स्यावणं लवणं२ मतम्।सुखाशो राजतिमिषः२ कटुको राजसर्षपः२
सितमाषो राजमाषो २ मसूरो व्रीहिकाञ्चनः२। मधुक्षीरस्तु खर्जूरः२मालः शङ्कुतरु२र्मतः८२
मुस्तो राजकशेरुः२ स्याद्रौहिणश्चन्दनद्रुमः२।काकमद्गुर्जलरङ्कः२ कोयष्टिर्जलकुक्कुभः२।८३
वर्त्तिका विष्णुलिङ्गी२स्याद्वनाखुः शशकः स्मृतः२।ताम्रकृमिरिन्द्रगोपो२गृहगोधा गृहालिका२

दिवान्धो हरिनेत्रः २ स्याद्गोनन्दी लक्ष्मणा २ मता ।
कुरङ्कुरः पुष्कराह्वो २ वादुलिस्तरुतूलिका २ ॥ ८५ ॥

कोलपुच्छस्तु कङ्कः२स्याद्गर्गाटो योगनाविकः२।ग्राम्यमद्गुरिका शृङ्गी२राजशृङ्गस्तु मद्गुरः २॥
पङ्कग्राहस्तु मकरः२शफरः श्वेतकोलकः२। चिङ्गटस्तु महाशल्कः२ पोताधानं जलाण्डकम्२
फलकी तु चित्रफली२मत्स्यराजस्तु रोहितः२।काकोचिकस्तु काकोची२वकाची वकचिञ्चिका२
कवयी क्रकचपृष्ठी २ खलेशस्तु खलेशयः २।इलिशो राजशफर २ इश्वाको जलवृश्चिकः२।८९

दण्डपालोऽर्धशफरः २ कङ्कत्रोटो जलव्यथः २ ।
लघुगर्गस्त्रिकण्टः २ स्यात्सिताङ्को वालुकागडः २ ॥ ९० ॥
कनकपलः कुरुविस्तः २ करिकवलो विधानं२ स्यात्
तु पङ्कगडकः २ शकुलो दण्डपालकः २ ॥ ९१ ॥
निचोलकं निचुलकं २ मन्दामणिरालिञ्जरः २ ।
वेदिः स्थण्डिलसितकं २ पन्याटो निष्कुटः स्मृतः २ ॥ ९२ ॥
लोपासिका खिङ्खिरी २ स्यात्पल्याटो निष्कुटः २ स्मृतः ।
अङ्केष्वेवाङ्कमङ्गानि २ स्मृतमुत्तानमुत्कटम् २ ॥ ९३ ॥
स्यान्मार्जिता रसाला २ च बुक्कारः सिंहनादकः २ ।
कर्णगूथं कर्णमलं २ सिंहाणं नासिकामलम् २ ॥ ९४ ॥

दन्तमलं पुष्पिका२स्यात्कुलकं रसनामलम्२।कारन्धमी धातुवादी२दरिद्रो दुर्विधः२स्मृतः ९५

बृहत्काशस्य २ कोशाङ्गस्य २ गण्डीरस्य २ ह्रीबेरस्य २ । ७८ । सितोत्पलस्य २ अतिमुक्तस्य २ कर्कारुकस्य २ शृङ्गाटस्य २।७९। हिलमोच्याः २ काकमाच्याः २ पुन्नागस्य २ नागकेसरस्य २ । ८० । हिन्दोलिकायाः २ सैन्दर्यस्य २ सुखाशकस्य २ राजसर्षपस्य २।८१।सितमाषस्य २ क्षुद्रमसूरस्य २खर्जूरस्य२ सालवृक्षस्य । २ । ८२। मुस्तस्य २ रक्तचन्दनस्य २ जलरङ्कस्य २ कारण्डवपक्षिणः २ । ८३। वर्तिकायाः २ शशस्य २ ताम्रकृमेः २ मुशल्याः२।८४। पेचकस्य२सारसयोषितः२ सारसस्य२वादुलेः२।८५।कङ्कपक्षिणः२गर्गाटमत्स्यस्य२ शृङ्ग्याः२ मद्गुरस्य२ । ८६ । मकरस्य २ शफरस्य २ चिङ्गटस्य २ रोहितादिशिशोः २ । ८७ । फलक्याः २ रोहितस्य २ काकोचिकस्य २ वकचिञ्चिकायाः २ । ८८ । कवयीमत्स्यस्य २ खलेशयस्य २ इलिशस्य २ जलवृश्चिकस्य २ । ८९ । अर्धशफरस्य २ जलव्यथस्य २ त्रिकण्टकस्य २ वालुकागडस्य २ । ९० । कनकपलस्य २ करिकवलस्य २ पङ्कगडकस्य २ शकुलस्य २ । ९१ । निचोलस्य २ अलिञ्जरस्य २ वेद्याः २ उपवनस्य २ । ९२ । खिङ्खिरिकायाः २ पल्याटस्य २ अङ्गस्य २ उत्तानशयनस्य २ । ९३ । नक्रस्य २ सिंहनादस्य २ कर्णमलस्य २ नासिकामलस्य २।९४ । दन्तमलस्य २ जिह्वामलस्य२ स्वर्णकारस्य२दरिद्रस्य२ । ९५ ।

स्यान्मन्त्रगण्डको विद्या२पक्षद्वारं खडक्किका२।आर्द्रवस्त्रं जलार्द्रः२स्याद्दोषश्चादीनवो२मतः ९६

योजनं मार्गधेनुः २ स्यान्नल्वः किष्कुचतुःशतम् २ ।
चोलको बाणवारः २ स्यात्कूर्पासस्त्वधचोलकः २ ॥ ९७ ॥

नागोदरमुरस्त्राणं२जङ्घात्राणं तु मड्क्षणम् २।स्यात्प्रासादो देवकुलं२तत्तु चैत्यं१विना सुखम् ॥
तृणपूली तु चञ्चा२स्याद्यथार्थं तु यथातथम् २।आघातनं वधस्थानं२कारा बन्धनवेश्मनि २॥९९

स्कन्धाग्निः स्थूलकाष्ठाग्नि २ स्तृणाग्निस्तु भवेत्समः २ ।
इङ्गलस्तु करीषाग्नि २ ज्वराग्निस्त्वाधिमन्थवः २ ॥ २०० ॥

श्वशुरः स्वामिजनकः२साधुधीर्वरवत्सला२।भगरार्थस्तथा विद्धो२हेलावुकोऽश्वविक्रयी२॥ १ ॥

गृहवित्तो गृहपति २ स्तुम्बीपुष्पं लताम्बुजम् २ ।
लोहिका खरसोनिः २ स्यान्निलिम्पास्त्रिदशः २ स्मृतः ॥ २ ॥

गण्डूपदी भूलता२स्यान्मण्डरी घुर्घुरी२मता।स्वच्छटचङ्गुलिसंदेशो३लङ्घनं चापतर्पणम् २
गजढक्का मदाम्नातः२भृङ्गारो गजमण्डनम् २।प्रतिमो रणरङ्कः२स्याद्दण्टकः कदरः शृणिः ३
वीची जललता भृण्डिः३फेणाग्रं बुद्बुदं२विदुः।जम्बालोजलकल्कः२स्यादारणिः कुलदण्डकः२
विनाकृतं विरहितं २गण्डूषो मुखपूरणं २। काष्ठमल्लः शवयानं २ कषायस्तुवरो २ रसः ॥ ६ ॥
पर्वावधिः परग्रन्थिः२पिञ्जोला पत्रकाहला२।गोहलं छगलं गोविट्३ परिघो द्वारकण्टकः२॥७॥
कर्करं चूर्णखण्डं२स्यात् कर्करारं करम्भकम् २।स्पर्द्धायामपि संहर्षः२कठोरं कर्करं२विदुः॥८॥
बन्दी कबरकी२माहुरान्दी लघुखट्टिका२। घटराजः स्मृतः कुम्भो२गर्गरी कलशि२र्मता ॥९॥
विदुरजन्यमुत्पातं२निर्घातं व्योममुद्गरः२।पर्यन्तिका गुणभ्रंशो२गागेष्टी कटशर्करा २ ॥ १० ॥
उल्काकुलुक्कगुञ्जा२ स्यात्कुलकस्तालमर्दलः२।सूत्रकोणं डमरुकं२सूत्रवीणा च लाबुकी२।११
मेलानन्दो मसिमणि२र्लेखनी। वर्णतूलिका२।धातूपलः कठिनिका२मेला पत्राञ्जनं मसिः३॥१२
तर्कुटी सूत्रला तर्कु३र्झल्लोलस्तर्कुलासकः२।वर्तुला तर्कुपीठी स्या२त्पञ्जिका तूलनालिका२॥१३
निर्वेष्टनं नाडिचीरं२दग्धेष्टका स्याज्झामकम् २।दोला प्रेङ्खा पुमान्प्रेङ्खो३वारासनं वास्सदनम्
पिष्टवर्तिस्तु चमस२श्चित्रापूपश्चरुव्रणः२।म्लेच्छितं परभाषायां२लुण्टिका न्यायसारिणी२।१५

विद्यायाः २ पक्षद्वारस्य २ आर्द्रवस्त्रस्य २ दोषस्य २ । ९६ । योजनस्य २ नल्वस्य २ कवचस्य २ कूर्पासस्य २ । ९७ । उरस्त्राणस्य २ जङ्घात्राणस्य २ देवप्रासादस्य २ यज्ञस्थानभेदस्य १ । ९८ । तृणपूल्याः २ यथार्थस्य २ वधस्थानस्य २ बन्धनवेश्मनः २ ।९९।काष्ठाग्नेः २तृणाग्नेः २ करीषाग्नेः २ ज्वराग्नेः २ । २०० । श्वशुरस्य २ श्वश्वाः२ कुटिलस्य २ अश्वविक्रयिणः २ । १ । गृहपतेः २ तुम्बीपुष्पस्य २ लोहपुष्पस्य २ त्रिदशस्य २ । २। भूलतायाः २ घुर्घुर्याः २ अङ्गुलीध्वनेः २ लङ्घनस्य २ ।३। गजढक्कायाः२ गजशृङ्गारस्य२ रणकातरस्य २ अङ्कुशस्य ३ । ४। तरङ्गस्य ३ फेणाग्रस्य २ जलकल्कस्य २ आरणेः २ । ५ । विरहितस्य २ गण्डूषस्य २ शवयानस्य २ कषायस्य २ । ६। अङ्गुलीपर्वणः २ पिञ्जोलायाः २ गोमयस्य ३ द्वारलगुडस्य २ । ७। कर्करस्य २ दधिसक्तोः २ स्पर्धायाः २ कठोरस्य२।८।कबर्याः२ लघुखट्वायाः२ कुम्भस्य२ कलश्याः २ । ९ । उत्पातस्य २ निर्घातस्य २ गुणभ्रंशस्य २ कटशर्करायाः २ । १० । उल्काग्नेः २ करताल्याः २ डमरुकस्य २ सूत्रवीणायाः२।११। मसिमणेः २ कलमस्य २ धातूपलस्य २ मसेः ३।१२। तर्कुट्याः३ तर्कुलासकस्य २ तर्कुपीठ्याः २ तूलनालिकायाः २ । १३ । निर्वेष्टनस्य २ दग्धेष्टकायाः २ दोलायाः ३ जलस्थापितमञ्चस्य २ । १४ । यज्ञपात्रविशेषस्य २ चित्रपिष्टकस्य २ अपशब्दस्य २ लुण्टिकायाः २ । १५ ।

शूकापूट्टस्तृणमणि२श्छात्रगण्डः पदाद्यवित्२। कोशकारः काष्ठतन्तु२र्घुणः स्यात्काष्ठलेखकः२
विषशृङ्गी भङ्गगोलो२र्वगोलस्तृणषट्पदः२। तुन्दुमा रन्ध्रबभ्रुः२स्याद्दीना लिङ्गालिका२स्मृता१७
विदारुःक्रकचपादो२द्रुणश्चालिश्च वृश्चिकः३।पद्माक्षं पद्मबीजं२च कर्णिका बीजमातृका२॥१८
रङ्गमाता भवेल्लाक्षा२धीलटिर्दुहिता२मता। चाटलोलश्च डुल्लोलो२र्जङ्गटो दोहदः२स्मृतः १९॥
धौताञ्जली धौतवली२वज्रकं दुग्धपाचनम्२।चित्रोक्तिःपुष्पशकटी२चासेचनमतृप्तिकृत्२॥२०
कालरात्रिर्भीमरथी२अस्वाध्यायो निराकृतिः२।ब्रह्मवादः श्रुतादानं२विश्वकद्रुरखेटिकः २॥२१
हिंसालुकः१खालुकः श्वा योगितोऽलर्क२इष्यते।द्रगडस्तूर्यगण्डः२स्यादादर्शो मुकुरः२स्मृतः२२
राहूत्सृष्टोरसोनः२स्याद्धङ्गरी कोलनासिका२।मयण्टस्तृणहर्म्यः२स्यात्कुत्रङ्गोमञ्चमण्डपः२॥२३

स्रवद्रङ्गः पणग्रन्थि २ श्विलिका कटिशृङ्खला २ ।
विशारदः प्रसिद्धे २ स्याच्छ्रीर्लक्ष्मीरिन्दिरा ३ मता २॥ १४ ॥

इति पादावधिः ॥

अथ नानार्थः ॥

प्राक् शालावृकशब्दादर्धैः पादैरतः परं शब्दाः ।
नानार्था अपि शब्दैर्गजशब्दात्प्रभृति विज्ञेयाः ॥ २ २५ ॥

क्षीरदारो गुडक्षोदे गुडे मधुनि चष्यते। कूपीटपानमिच्छन्ति के निपाते च वारिधौ ॥ २६ ॥
रसाला रसनायां स्यान्मथिते दध्नि पाणिना । पाञ्चलोहे श्रुतिकठः प्रायश्चित्ते सरीसृपे ॥२७॥
विटोऽद्रौ लवणे पिङ्गे मूषिके खदिरेऽपि च । वितण्डा करवीर्यां च दर्वीवादप्रभेदयोः ॥२८ ॥
कारण्डवे करण्डः स्यान्मधुकोषे दलाढके । खटः श्लेष्मण्यन्धकूपे प्रहारान्तरटङ्कयोः ॥२९ ॥
पिच्छा पूगच्छटकोषे चोलिका फणिलालयोः। पिच्छलः स्फाटिकावात्यारामावालाखुपांशवः
धराङ्कुरो वायुफले नासीरे शीकरेऽपि च । कोट्टारो नागरे कूपे पुष्करिण्यां च पाटके॥३१॥
नागाञ्जना नागयष्टिः करिसुन्दरिका क्वचित्।पूत्यण्डः पूतिकीटे च गन्धकीटे च दृश्यते ३२॥
कटुकायां कञ्चटके कथिता शकुलादनी।क्रौञ्चादनस्तु घेञ्चुल्यां चिञ्चटकमृणालयोः ॥३३॥
सन्तानिका क्षीररसे तथा मर्कटजालके । खड्गधेनुफले फेने पराञ्जस्तैलयन्त्रके ॥ ३४ ॥
भालाङ्को लोहिते दृष्टः करपत्रे च कच्छपे । संकरोऽग्निचटत्कारे संमार्जन्यपसारिते ॥ ३५ ॥
गोधा कलम्बिकादन्तिवधूपु च कटंभरा । पङ्कारः शैवले सेतौ सोपाने जलकुब्जके ॥ ३६ ॥
पृष्ठशृङ्गीति शब्दोऽयं दंशभीरौ पृथूदरे। मेघपुष्पं तु नादेये पिण्डाभ्रे सलिले विदुः॥ ३७ ॥
पित्तज्वरे कुलालस्य पवने कूटपालकः । स्तनवृन्ते पिप्पलकं तथा सीवनसूत्रके ॥ ३८ ॥
पाटलिकोऽन्यमर्मज्ञे छात्रे स्यात्कालदेशिनि । जिह्वापो वृषदंशे च स्यादिन्द्रमहकर्मणि ॥३९॥

तृणमणेः २ पादाद्यवेत्तुः २ कोशकृमेः २ घुणस्य २ । १६ विषशृङ्गिणः २ तृणषट्पदस्य २ रन्ध्रबभ्रोः २ दीनायाः २ । १७ । क्रकचपादस्य २ वृश्चिकस्य ३ पद्मबीजस्य २ पद्मकोशस्य २ । १८। लाक्षायाः २ दुहितुः २ सुचञ्चलस्य २ गर्भिण्यभिलापस्य २ । १९ । धौताञ्जल्याः २ दुग्धपाचनस्य २ क्षुद्रशकटस्य २ अतृप्तिकृतः २ । २० । कालरात्र्याः २ अस्वाध्यायस्य २ ब्रह्मवादस्य २ मृगयाकुशलशुनः २ । २१ । हिंसालुकशुनः १ उन्मत्तशुनः २ शूर्पविशेषस्य २ आदर्शस्य २ । २२ । लशुनस्य २ कोलनासिकायाः २ तृणयुक्तहर्म्यस्य २ सस्यरक्षार्थकुटीरस्य २ । २३ । पणग्रन्थेः २ कटिशृङ्खलायाः २ प्रसिद्धस्य २ लक्ष्म्याः ३ ॥ २२४ ॥

लाभे कामगुणे रूपे आमिषाख्या तु भोजने। छायापथे च दूर्वायां हरितालीध्वनिर्मतः॥४०॥
मालुधानश्चित्रसर्पे महापद्मेऽपि दृश्यते। उन्मत्ते क्षपणेऽनर्थकरे कार्पटध्वनिः ॥ ४१ ॥
सांघाटिकां विदुर्युग्मे कुट्टन्यां जलकण्टके। शराहते च सर्पे च प्रचलाकं प्रचक्षते ॥ ४२ ॥
चन्द्रिकायामब्जधूलौ रक्ताङ्गे हरिचन्दनम्। स्त्रीरत्ने च हरिद्रायां लाक्षायां वरवर्णिनी ॥४३॥
कृकलासे चित्रकोले तृणगोधाध्वनिं विदुः। डिम्बं भये च कलले फुप्फुसे च प्रचक्षते॥४४॥
धुन्धुमारः शक्रगोपे गृहधूमे गृहालिके। तिक्तपर्वा हिलमोचीगुडूचीमधुयष्टिषु ॥ ४५ ॥
जलबिल्वः कर्कटके पश्चाङ्गे जलवल्कले। चोलकी नागरङ्गे च करीरे किष्कुपर्वणि ॥४६ ॥
कुलालचक्रे वहने दण्डारः शरयन्त्रके। दिग्जये वरयात्रायां दण्डयात्रां विदुर्बुधाः॥ ४७ ॥
उष्ट्रे दासीसुते चैव दासेरक इति स्मृतः। जलगुल्मो जलावर्ते कच्छपे जलचत्वरे ॥ ४८ ॥
काहलावेणुवीणादिध्वनिं नानाध्वनिं विदुः। धाङ्क्षे कारुण्डिकायां च जाहकध्वनिरिष्यते४९॥
विद्युदुल्कलिकाशब्दमुत्कण्ठावीचिवाचकम्। दृष्टिविषे सूचके च द्विजिह्वः परिकीर्तितः ५०॥
मदमत्ताविदग्धस्त्रीनर्तकीषु च वाणिनी। रोमावलीमेघमालाकरटीषु च कालिका ॥ ५१ ॥
मञ्जुला मधुरे कुञ्जे जलरङ्कै जलाञ्चले। अनुकम्पस्तरस्वी स्यात्तपस्वी च धृतव्रतः॥ ५२ ॥

इति नानार्थार्धश्लोकावधिः ॥

शालावृकौ कपिश्वानौ निष्ठुरः कठिनेऽत्रपे। छर्दनोऽलम्बुषे निम्बे व्युष्टं कल्पे तथोषिते५३॥
इक्षौ करीरे कोषाङ्गे व्रणचिह्ने घुणे किणः। नर्मठं चञ्चुके पिङ्गे छेकः षडङ्घ्रिवक्रयाः॥५४॥
धाराटश्चातके वाहे लञ्जः स्यात्पङ्गुकच्छयोः। नर्मटः खर्परे सूर्ये गोकीलो मुशले हले ॥५५॥
भुण्डिरीर्वारुकूष्माण्डौ फाणिर्गुडकलम्बयोः। तण्डकः खञ्जने फेने लट्वा शिन्यां खगान्तरे५६॥
गजेऽपि नागमातङ्गौ विशेषस्तिलकेऽपि च। निष्पावः शूर्पवातेऽपि सूत्रकण्ठो द्विजेऽपि च५७
विदुष्यपि स्मृतो वेधाः पुरं देहेऽपि दृश्यते। स्वरेऽपि कण्ठ आख्यातः शरत्संवत्सरेऽपि च५८॥
लाक्षाऽपि जतुका प्रोक्ता लग्नाचार्येऽपि हिण्डिकः। नौसेचनेऽपि वारुण्डः पादालिन्देऽपि पङ्किलः
कचो गीष्पतिपुत्रेऽपि कुन्देऽपि भ्रमरो बटौ। भाण्डं भूषणमात्रेऽपि रुधिरं कुङ्कुमेऽपि च६०॥
गोमेदकेऽपि गङ्गोलः कटाहो निरयोऽपि च। मरीचेऽपि भवेत्कृष्णः शूनाङ्गे गुणिका भवेत्६१
शस्त्र्यामपि खड्गधेनुर्निस्त्रिंशोऽकरुणेऽपि च। स्कन्धावारेऽपि कटको बिन्दुस्तु विदुरेऽपि च६२
जलसूचिर्जलौकाऽपि वेश्यायामपि पिङ्गला। अहिरप्युदरावर्ते विशाखाऽपि खनित्रकः॥६३॥
भ्रमरःकामुकेऽपि स्यादङ्गीकारेऽपि चाथकिम्। महालयेऽपि तीर्थःस्याद्भोजनेऽपि तथाऽऽह्निकम्
वलिश्चामरदण्डेऽपि पादपीठेऽपि पादपः। गोदन्तो हरितालेऽपि वानीरश्चित्रकेऽपि च ॥६५॥
आधारेऽप्याश्रयः प्रोक्तो गजसङ्घेऽप्यवग्रहः। कथिता सा जटायां च मार्गणे पि मृगः क्वचित्६६
मूषिकाऽपि भवेद्वीना जटाटङ्को हरेऽपि च। अश्रमकृतेऽपि फाण्टं मृद्भाण्डेऽप्युष्ट्रिका भवेत्॥
अङ्गसादेऽपि सदनं वनदावेऽपि झिञ्झिमः। दन्तमांसेऽपि वेला स्याच्छुल्के नारीधनेऽपि च६८॥
निम्बेऽपि हिङ्गुनिर्यासो मेलानन्देऽपि वार्दलमालेखन्यां कर्णिकाऽपि स्यात्कटिन्यामपि वर्णिका
पटलेऽपि कासमर्दो दिष्टं दैवेऽपि कीर्तितम्। दाडिमेऽपि च हिण्डीरं वंशो वेणौ कुलेऽपि च ७०

इति नानार्थः।

काव्यादीनामनन्तत्वाच्छब्दादीनां विशेषतः । क कदा केन किं दृष्टमिति को वेदितुं क्षमः॥७१॥
अतःशब्दः क दृष्टोऽयमर्थस्तत्रापि कीदृशः । इति काव्यमलीकं स्यान्मात्सर्यमलिनात्मनाम्॥७२
शब्दार्णव उत्पलिनी संसारावर्त इत्यपि । कोषा वाचस्पतिव्याडिविक्रमादित्यनिर्मिताः॥७३॥
आदाय सारमेतेषामन्येषां च विशेषतः ॥ हारावली निर्मितेयं मया द्वादशवत्सरैः ॥ ७४ ॥

उपास्य सर्वज्ञमनन्तमीशं भूत्वाऽतिथिः श्रीधृतिसिंहवाचाम् ।
हारावली द्वादशमासमानैर्विनिर्मितेयं पुरुषोत्तमेन ॥ ७५ ॥

नानाकाव्यपुराणनाटककथाकोषेतिहासस्मृति-
ज्योतिःशास्त्रगजाश्वमानवभिषक्कोषान्प्रयत्नादियम् ।
दृष्ट्वाऽन्यानि च शाब्दिकैः सह कृता हारावली यत्नतः
कर्तव्योऽत्र न संशयः सुमनसश्शब्दार्थलिङ्गेष्वपि ॥ ७६ ॥

सुधिया जनमेजयेन यत्नाद् धृतिसिंहेन समं निरूपितेयम् ।
विदितो बहुदृश्वभिः कवीन्द्रैर्भुवि कोषानुमतः श्रमो मदीयः ॥७७॥

हित्वा महाशाब्दिकताभिमानं मात्सर्यमन्यत्र मुहुर्निधाय ।
हारावली यः प्रकरोति कण्ठे विदग्धगोष्ठीषु परं स भाति ॥७८॥

इति श्रीमहामहोपाध्यायपुरुषोत्तमदेवप्रणीता हारावली पर्यवसिता ॥



श्रीगणेशाय नमः ।

द्विरूपकोशः ।

प्रबोधमाधातुमशाब्दिकानां कृपामुपेत्यापि सतां कवीनाम् ।
कृतो मया रूपमवाप्य शब्दभेदप्रकाशोऽखिलवाङ्मयार्थः ॥ १ ॥
विद्यादगारमागारमपगामापगामपि । अरातिमारातिमथो अम आमः प्रकीर्तितः ॥ २ ॥
भवेदमर्ष आमर्षश्चाङ्कुरोऽङ्कूर एव च । अन्तरिक्षमन्तरीक्षमगस्त्योऽगस्तिरेव च ॥ ३ ॥
अटरूषश्चाटरूषोऽवशायोऽवश्याय एव च । पतिश्यायः प्रातिश्यायो भल्लूको भल्लुकोऽपि च४
उल्मूकमुल्मुकं प्राहुः शम्बूकमपि शम्बुकम् । जतुका स्याज्जतूकाऽपि मसूरो मसुरो मतः॥५॥
वास्तुकं चापि वास्तूकं देवकी दैवकीति च । ज्योतिषं ज्यौतिषं चापि ष्ठेवनं ष्ठीवनं तथा ॥६॥
सुत्रामाऽपि च सूत्रामा हनूमान्हनुमानपि । उषणं स्यादूषणं च भवेदुषरमूषरम् ॥ ७ ॥
बन्धूरं बन्धुरं च स्यादूरीकृतमुरीकृतम् । वाह्लिकं चापि वाह्लीकं गाण्डीवं गाण्डिवं तथा॥८॥
उषाऽप्यूषा ननन्दा च ननान्दा च प्रकीर्तिता। चण्डालोऽपि च चाण्डालो वादान्योऽपि वदान्यवत्
हालाहलं हालहलं वदन्त्यपि हलाहलम् । प्रचहालं हहालं च हाहलं चापि चक्षते ॥ १० ॥
प्रक्काणः प्रक्कणश्चापि श्यामाका श्यामकेति च । सहाचरः सहचरः स्फाटिकं स्फटिकं तथा११
गन्धर्वोऽपि च गान्धर्वश्चमरश्चामरस्तथा । चोरश्चौरश्चटुश्चाटुश्चोलश्चैलश्चमुश्चमूः ॥ १२ ॥
चञ्चुश्चञ्चूस्तलस्तालः श्यामलः शवलस्तथा । धान्याकमपि धन्याकं युतकं यौतकं तथा१३
कवाटं च कपाटं च कविलं कपिलं तथा । करवालः करपालो वनीयकवनीपकौ ॥ १४ ॥
पारावतः पारापतो जरा स्याज्जरया सह । जटायुषं जटायुं च विद्यादायुं तथाऽऽयुषा॥ १५ ॥
सायं सायो भवेत्कोशः कोषः शूण्डं च शुण्डवत् । भावुकं भविकं चापि मुसलं मुषलं तथा १६
वेशो वेषश्च कथितो तुसोऽपि स्यात्तुषस्तथा । स्याद्धनुर्धनुषा सार्द्धं जरसा च जरां विदुः१७॥
सूकरः शूकरोऽपि स्यात्सृगालश्च शृगालवत् । सूरः शूरश्च कथितः कलसः कलशोऽपि च ॥
सुनासीरः शुनासीरो नारायणनरायणौ । यातुधानो जातुधानो लक्ष्मणो लक्ष्मनोऽपि च॥१९॥
श्वशुरः स्वशुरोऽपि स्याच्चारित्र्यं चरितं तथा । पारदं पारतं वासा वासकं कृमिणा क्रिमिः२०
त्रिफला तृफला चापि कृशरा किशराऽपि च । भवेद्दाष्टिस्तथा विष्टिः प्रियालः स्यात्पियालवत्
कलाटीनः कराटीनो वलिशो वडिशोऽपि च । संकरः शंकरोऽपि स्यान्मङ्गलो मुद्गलोऽपि च२२
मद्गरो मुद्गरश्चापि मकुटो मुकुटस्त्विह । सुकृतं सूकृतं चापि चुलुकं चूलुकं तथा ॥ २३ ॥
करञ्जः करजोऽपि स्यात्परेतः प्रेत उच्यते। कर्मीरोऽपि च किर्मीरो हायनं हयनं स्मृतम्॥ २४ ॥
शौटीर्य्यमपि शौण्डीरं ज्येष्ठे ज्यैष्ठोऽपि दृश्यते । सौदाम्नी च सुदाम्नी च सौदामन्यपि दृश्यते
जठरो जटरोऽपि स्यान्निमेषो निमिषोऽपि च । वुको वकश्च कुसुमे मदनो मलयो द्रुमे ॥२६॥
आरग्वधार्ग्वधौ स्यातां खुरकक्षुरकावपि । प्रश्निः पृश्निश्च सरयूः सरयुश्च निगद्यते ॥ २७ ॥
नीलङ्गुरपि नीलाङ्गुरीश्वरी चेश्वराऽपि च । तपिच्छमपि तापिच्छं त्रपुषं त्रिपुषं तथा॥२८॥
हिडिरोऽपि च हिण्डीरःपरशुं पर्शुना सह । वालुका वालिका चापि दोर्दोषोऽपि भुजा भुजः२९

बाहुर्बाहा तृषा तृष्णा संध्या स्यात्संधिना सह । भगिनीमपि भग्नीं च झल्लरीं झिल्लिरीं विदुः ३०
वेत्रं च वेतसा सार्द्धमेधमाहुस्तथैधसा । सम्बलनं सम्वरणं तलुनी तरुणीति च ॥ ३१ ॥
प्रमदावचनं प्रमदवचनं परिकीर्त्तितम् । खहलिका सुरलीका वज्रं वज्रोऽशनिस्तथा ॥३२॥
शिलंमुचं शिलीचञ्चं भवेन्मुचंशिलं तथा । वासुदेवोऽपि वासुः स्याद्वसुदेवोऽपि वासवः ॥३३॥
आशी आश्याऽहिदंष्ट्रायां लक्ष्मिर्लक्ष्मी हरेः प्रिया । रुचकौ रुचुकौ प्रोक्तौ पुरुचूकश्च तादृशः॥
कुमुदं कुमुदश्चापि योषिता योषिदित्यपि । शरद्वच्छरदया प्रावृट् प्रावृषया सह ॥ ३५ ॥
नगस्तु नगसा सार्द्धं तपश्च तपसा सह । सहस्तु सहसा सार्द्धं महस्तु महसा सह ॥ ३६ ॥
तमस्तु तमसा प्रोक्तं रजसाऽपि रजः समम् । गार्गिकैस्तु जलौकाभिः कथिता अञ्जलौकसः॥
दिवं चापि दिवा प्रोक्तं पर्षः स्यात्पर्षदा सहावर्षाः स्युर्वर्षाभिस्तु हविषो हविषस्तथा ॥३८॥
सर्षपः स्यात्सरिषपः कर्षः स्यात्कारिषेण च । मारिषो मार्ष इत्युक्तः परशः पर्श एव च ॥३९॥
एवमन्येऽपि चाहीवाकर्ह्यावर्णाः प्रयोगतः। दक्षिणस्यामवाच्येव प्रायं खनशनं विदुः ॥ ४० ॥
छन्दावभिप्रायवशौ कज्जलः स्यात्कवातवत्।हस्वादिकार्तिः पीडायां धनुष्कोटयामपीष्यते॥४१॥
एतौ मध्यतवर्गीयो वैदूर्यमणिशाद्वलौ।तालव्यमध्यो विशद ऊर्द्ध्वशब्दो रकारवान् ॥ ४२ ॥
यवानीत्यपि द्वे मध्ये श्रावणं मासि मध्यतः । शफे खुरं कवर्गीयं क्षुवाग्श्च क्षुरप्रके ॥ ४३ ॥
नापितस्योपकरणे कषसंयोग इष्यते । अव्ययानव्ययं रात्रौ दोषाशब्दं प्रचक्षते ॥ ४४ ॥

प्रायो भवेद्यः प्रचुरप्रयोगः प्रामाणिकोदाहरणे प्रतीतः ।
रूपादिभेदेषु विचारणेषु विचक्षणो निश्चयतामुपैति ॥ ४५ ॥

क्वचिन्मात्राकृतो भेदः क्वचिद्वर्णकृतोऽत्र च । क्वचिदर्थान्तरोल्लेखाच्छब्दानां रूदितः क्वचित्॥

जागर्ति यस्यैष मनःसरोजे स एव शब्दार्थविवर्तनेशः ।
निजप्रयोगार्पितकामचारः पाठप्रयोगाप्रणशर्गलश्च ॥ ४७ ॥

हारितो हरितोऽपि स्यान्मुनिपक्षिविशेषयोः । तुवरस्तूवरोऽपि स्यात्कुवरः कूवरस्तथा ॥४८॥
उत्तमोऽनुत्तमोऽपि स्यादाहतं स्यादनाहतम्।उदारे चानुदारः स्यादुदग्रे चानुदग्रवत् ॥ ४९ ॥
महिलायां महेलाऽपि महला स्यान्महेलिका । छेकदश्छेकछेकालो विदग्धे छेकिलोऽपि च॥५०॥

गुग्गुलौ गुग्गुलोऽपि स्याद्धिङ्गुलौ चापि हिङ्गुलम् ।
मन्दिरं मन्दिराऽपि स्याद्वीर्ये वीर्याऽपि कथ्यते ॥ ५१ ॥

शुष्केऽप्यकाले चावालमुदके स्याद्दकं तथा । दुष्टभेदे शतरुषी शलाहश्च निगद्यते ॥ ५२ ॥
द्रेक्वद्रेक्वाणदृक्वाणा भवन्त्यपि दृकाणवत् । पत्रङ्गमपि पत्राङ्गं कुद्दालश्च कुदालवत् ॥५३ ॥
मारुषं मारिषं शाकं प्लीहा प्लीहा गदेऽपि च ।फिणा फणिस्तथोद्दिलकारिण्यां कारिणीति च५४
धरित्रीश्च तरिषी च तरिषा तारिषी तथा । कन्याकुब्जं कान्यकुब्जं कोशलोत्तरकोशला॥५५॥
वाराणसीत्यपि प्रोक्ता वाणारसीति च तथा।तामलिप्ता दामलिप्ता तुगोऽप्युत्तुङ्ग इत्यपि ५६॥
अन्तःस्थीयवकारस्तु पवनस्य तु कथ्यते । तत्र वायस्य वायेपि तन्त्रादित्वं च दृश्यते॥५७॥

इति पुरुषोत्तमदेवकृतः शब्दभेदप्रकाशः सम्पूर्णः ॥

शुभमस्तु ॥

श्रीगणेशाय नमः ।

अथापरो द्विरूपकोशः प्रारभ्यते ।

भवेदाषाढ आसाढो विषुवं विशुवं तथा । मातुस्स्वसा मातृष्वसा कषायां कथिता कशा ॥१॥
शबलं सबलं प्रोक्तं कुशलं कुसलं तथा॥वाशरो वासरोऽपि स्याद्वशिष्ठोऽपि वसिष्ठवत् ॥ २ ॥
मुषलो मुसलः प्रोक्तः सूकरोऽपि च शूकरः।शृगालोऽपि सृगालः स्याच्छावः सावोऽपि कीर्तितः
कोषः कोशोऽश्रु गदितमस्तु चापि सतां मतम्।शण्डःषण्डस्तथा ख्यातःसाण्डोऽपि त्रिविधो मतः
शूरः सूरेऽपि चानित्ये विष्वा विश्वा स्मृता बुधैः। किशलयं किसलयं चूळुकं चुळुकं तथा५॥
अली स्यादलिरप्येवं वाह्लीको वाह्लिको मतः। गाण्डीवं गाण्डिवं चैव पाण्डूरं पाण्डुरस्तथा॥६॥
पारावतः पारवतः कवाटं च कपाटकम् । अन्त्यश्चान्तःसुखं सौष्मं नखं च नखरं तथा॥७॥
ब्राह्लीको ब्राह्लिकश्चैव वालुका वालिका तथा।मथुरा मधुरा प्रोक्ता कफोणिः कफाणिस्तथा ८
द्वार्द्वारमपि च प्रोक्तं सर्षिपोऽपि च सर्षपः । धूस्तूरो धूस्तुरश्चैवमन्तीकापि तथाऽन्तिका ॥९॥
जमदग्निर्जामदग्निः कीलिञ्जश्च किलिञ्जकः। प्रतिकारः प्रतीकारो विहारादेर्द्विरूपता ॥ १० ॥
रजन्यवनिभूम्यादेर्द्वैरूप्यमपि दृश्यते । अयोगण्डस्तु योगण्डोऽप्यपिधानं पिधानकम् ॥११॥
अवतंसो वतंसोऽप्यवहितं वहितं तथा ।आर्ष्य आर्ज्यस्तथा प्रोक्तः खुरप्रश्च क्षुरप्रकः ॥ १२ ॥
यामाताऽपि च जामाता याया जायाऽपि कीर्तिता।योषा जोषा तथा ख्याता स्ववासन्यां सुवासिनी।
कङ्गुः कङ्गूर्यवागुश्च द्वयागुशिष्टैरुदाहृता।सुत्रामाऽपि च सूत्रामा कीलिनी कीलिणी तथा
यातीफलं जातिफलं यष्ठीमधु मतं तथा । तनुस्तनूर्हनुश्चैव परीषत्परिषत्तथा ॥ १५ ॥
आभ्रमभ्रमपि ख्यातं धवित्रं स्याद्दवित्रकम् । धान्याकमपि धन्याकं खड्गं खड्गश्च संमतः१६॥
विरञ्चिश्च विरञ्चोऽपि परशुः परशूरपि । पृषदश्वः पृषदश्वो वेष्या वेश्याऽपि कीर्तिता॥ १७ ॥
सुरापाणं सुरापानं भुजङ्गो भुजगो मतः ।तुरङ्गस्तुरगश्चैव कबन्धश्च कबन्धकम् ॥ १८ ॥
अग्रमग्र्यमपि ख्यातं शारः सारोऽपि कथ्यते । बन्धुकं बन्धुरं चापि ककुदं ककुदप्यथ ॥१९॥
उद्यानं च पुरुद्यानं पुरी पुरमपि स्मृतम्।जम्बीरोऽपि च जम्भीरो वरूणो वरुणो मतः ॥२०॥
रात्रिंचरो रात्रिचरःसंततं सततं तथा । जिह्वा जिह्वश्च कथिता जिह्वलो येन गीयते ॥२१॥
उक्थमुख्यमपि प्रोक्तं मीष्टं मिष्टमपि स्मृतम्। विश्रामो विश्रमोवाऽपि पुरुषः पूरुषस्तथा ॥२२॥
उदर्कमुदकं प्रोक्तं कटिः कटककटीरकौ । लज्जा लज्या पुनः प्रोक्ता प्रततिर्व्रततिस्तथा ॥२३ ॥
नृत्यं नृत्तं च कथितं शय्यायां कथ्यते शयः । फलितं फालितं चैव विद्वद्भिः परिकीर्तितम् २४
गभीरं चापि गम्भीरं प्रक्वाणः प्रक्वणस्तथा।प्रादेशोऽपि प्रदेशः स्यात्करजोऽपि करञ्जकः॥२५॥
लकुचो लिकुचो वाऽपि हज्जलो हिज्जलो मतः॥अगस्तिःस्यादगस्त्योऽपि यमदोयमजो मतः२६
वातिलो वातुलोऽपि स्याद्वातूलः प्रमतस्तथा॥अमिक्षा स्यादमीक्षापि स्तेमस्स्तेम इति स्मृतः २७
चेटी चेडी लक्षणतो रजः ख्यातं रजे तथा । महः ख्यातं महामाहुश्चिन्ततनं चिन्तनं तथा २८
मासि ज्यैष्ठस्तथा जेष्ठः पौषः पुष्येऽपि सम्मतः॥अस्ति वा नास्ति वा नैवं वाग्वाचादिर्दिशादयः
नारिकेलादिषु द्वैधमाह केलादिवर्जनात् । डिम्भो डिम्बश्च विख्यातः कुवरः कूवरस्तथा॥३०॥
अर्द्रमार्द्रं धुतं धौतं कटकं कनकं तथा । नारकं नरकं चापि कुटीरं कुटिरं तथा ॥ ३१ ॥

ननन्दा च ननान्दा च जटीलो जटिलस्तथा। निशीतं निशितं चापि विद्वद्भिः परिकीर्तितम्॥
घ्राणं घ्रातं पुनः प्रोक्तं गूढं गुप्तं मतं तथा । क्रीतं क्रीणं च कथितं युष्टं च युषितं तथा ३३
दान्तं च दमितं प्रोक्तं शान्तं शमितमेव च । पूर्णं च पूरितं चैव क्लिष्टं च क्लिशितं तथा३४
पिष्टं च पिषितं चैव विद्वद्भिः परिकीर्तितम् । शुष्कं च शुषितं चैव भिन्नं च भेदितं तथा॥३५॥
तप्तं च तपितं चैव धूपितं च तथा मतम् । धूपायितं मार्गितं च मृगितं चोच्यते पुनः ॥३६॥
त्रातं त्राणमिति ख्यातं गुप्तं गोपायितं तथा । बुद्धं च बुधितं प्रोक्तं पणितं च तथा मतम् ॥
पणायितं च पनितं पनायितमपि स्मृतम् । छन्नं च च्छादितं चैव पुष्टं प्लुष्टमपि स्मृतम्॥३८॥
अपतीर्थं पतीर्थं च पर्धः स्यात्पर्धणी तथा। गुग्गुलुर्गुग्गुलश्चैव किकिदीविः किकीदिविः३९॥
जीवञ्जीवो जीवर्जीवस्तडागस्तडगस्तथा । मणावपि मणी चैव रोधसी रोधसिस्तथा ॥४० ॥
अपूपश्चैव पूपश्च अघमर्षोऽघमर्षणम् । अपमानोऽवमानश्च बिम्बोष्ठादिर्द्विरूपता ॥ ४१ ॥
हलीषा च हलेशा च लाङ्गलेशा तथा मता । काव्येषु गीयते हर्षे हरीषोऽपि च गीयते४२॥
निमेषनिमिषौ चैव भीरुःस्याद्भीलुकः पुमान् । मधिर्मिधी शरव्यं च लक्षं लक्ष्यं तथा मतम्॥
संख्या लक्ष्यं च लक्षा च करभोऽपि करम्भकः । मृदुर्म्रृद्वी गुरुगुर्वी रजतं रजनं तथा॥४४॥
सेवनं सीवनं तन्द्री तन्द्रा च मार्जनं मृजा । संध्या सन्धा प्रतिज्ञायां भरता भारती नदी ४५॥
स्मृतौ दासेरदासेयौ पिटकः पेटकस्तथा । परीसृता परिसृता स्यादालस्योऽलसोऽपि च ४६
कमलं कमलो वाऽपि गृध्नुर्गर्द्धन इत्यपि । भ्रूणुर्भविष्णुर्विकलविक्लवौ च नवन्नवा ॥ ४७ ॥
मृदुलं मृदुलिं प्राहुर्बहुले बहलं बहु । पृथुलं पृथु चात्यर्थं मञ्जुलं मञ्जु चेष्यते ॥ ४८ ॥
नटनं नाटनं चैव भ्रुकुटिर्भ्रकुटिस्तथा । बविश्यो बविशोऽभिज्ञो धृष्टो धृष्णुर्विशाणकः॥४९॥
विषाणो वाहवाहौ चोररीकृतमुरीकृतम् । वङ्गोऽपि पठ्यते कैश्चित्तथा वङ्कोऽपि चेष्यते ॥५०॥
स्फुरणं स्फूरणं ख्यातं स्तम्बघ्नः स्तम्बघनोऽपि चा।कालनेमिः कालनेमा दैत्यनाम द्विधा मतम्
तुल्ये मङ्गल्यमाङ्गल्ये विविधो वीविधो मतः। भृङ्गराजो भृङ्गरजो मुकुटं मकुटं तथा ५२॥
मुकुरो मकुरोऽपि स्यात्फलं च फलितं मतम्।सृष्टं क्लिष्टं नसा नासा कर्षकः कृषिकोऽपि च॥
खलिनं च खलीनं च गर्तं गर्तोऽपि चेष्यते।अहो आहो तथा प्रायः प्रायः स्यात्तु तथा मतम्॥
दम्पती जम्पती चैव प्रगाहः प्रगहः स्मृतः । अरे आरे इति ख्यातं द्विरूपं च तथा मतम् ५५

इति द्विरूपकोशः समाप्तः ।

श्रीगणेशाय नमः ।

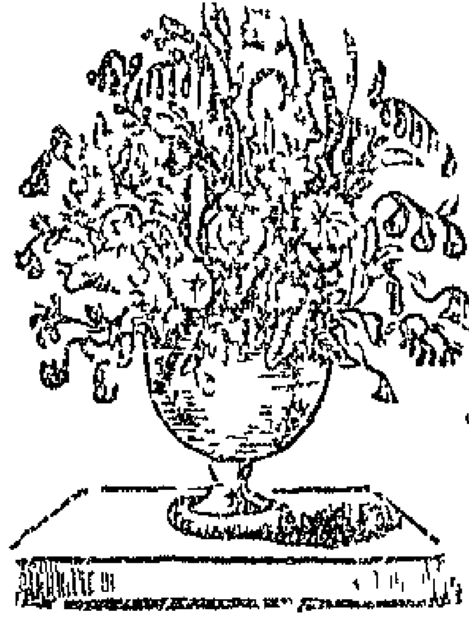
अथ एकाक्षरकोशः प्रारभ्यते ।

—०—

अकारो वासुदेवः स्यादाकारस्तु पितामहः । पूजायामपि माङ्गल्ये आकारः परिकीर्तितः ॥१॥
इकार उच्यते कामो लक्ष्मीरीकार उच्यते । उकारः शङ्करः प्रोक्त ऊकारश्चापि लक्षणे ॥२॥
रक्षणे चापि ऊकार ऊकारो ब्रह्मणि स्मृतः । ऋकारो देवमाता स्याद्दॄकारो दनुजप्रसूः ॥ ३॥
ऌकारो देवजातीनां माता सद्भिः प्रकीर्तिता । ॡकारः स्मर्यते पूर्वैजननी शब्दकोविदैः ॥४॥
एकार उच्यते विष्णुरैकारः स्यान्महेश्वरः । ओकारस्तु भवेद्ब्रह्मा औकारोऽनन्त उच्यते ॥५॥
अं स्याच्च परमं ब्रह्म अः स्याच्चैव महेश्वरः । कः प्रजापतिरुद्दिष्टः कोऽर्कवाय्वनलेषु च ॥६॥
कश्चात्मनि मयूरे च कः प्रकाश उदाहृतः । कं शिरो जलमाख्यातं कं सुखं च प्रकीर्तितम् ॥
पृथिव्यां कुः समाख्यातः कुः शब्देऽपि प्रकीर्तितः।खमिन्द्रिये खमाकाशे खः स्वर्गेऽपि प्रकीर्तितः
सामान्ये च तथा शून्ये खशब्दः परिकीर्तितः । गो गणेशः समुद्दिष्टो गन्धर्वो गः प्रकीर्तितः ॥
गं गीतं गा च गाथा स्याद्गौश्च धेनुः सरस्वती । घा घण्टाऽथ समाख्याता घो घनश्च प्रकीर्तितः
घण्टीशे हनने घर्मे घुर्घोणा घूर्ध्वनावपि । ङकारो भैरवः ख्यातो ङकारो विषयस्पृहा ॥११॥
चश्चन्द्रमाः समाख्यातो भास्करे तस्करे मतः । निर्मलं छं समाख्यातं तरले छः प्रकीर्तितः ॥
छेदके छः समाख्यातो विद्वद्भिः शब्दकोविदैः।जकारो गायने प्रोक्तो जयने जः प्रकीर्तितः१३
जेता जश्च प्रकथितः सूरिभिः शब्दशासने । रवौ झकारः कथितो नष्टे झश्चोच्यते बुधैः ॥१४॥
झकारश्च तथा वायौ नेपथ्ये समुदाहृतः । ञकारो गायने प्रोक्तो ञकारो झर्झरध्वनौ ॥ १५॥
टो धरित्र्यां च करके टो ध्वनौ च प्रकीर्तितः।ठकारो जनतायां स्याट्ठो ध्वनौ च शठेऽपि च॥
ठो महेशः समाख्यातष्ठश्च शून्ये प्रकीर्तितः।बृहद्ध्वनौ च ठः प्रोक्तस्तथा चन्द्रस्य मण्डले१७॥
डकारः शङ्करे त्रासे ध्वनौ भीमे निरुच्यते । ढकारः कीर्तिता ढक्का निर्गुणे निर्धने मतः॥१८॥
णकारः सूकरे ज्ञाने निश्चये निर्णयेऽपि च । तकारः कीर्तितश्चौरे क्रोडपुच्छे प्रकीर्तितः १९॥
शिलोच्चये थकारः स्यात्थकारो भयरक्षणे । दकारोऽब्धे कलत्रे च च्छेदे दाने च दातरि॥२०॥
धं धने सधने धः स्याद्विधातरि मनावपि । धिषणा धीः समाख्याता धूश्चैव भारचिन्तयोः॥२१॥
नेता नश्च समाख्यातस्तरणौ नः प्रकीर्तितः । नकारः सौगते बुद्धौ स्तुतौ वृक्षे प्रकीर्तितः ॥
नशब्दः स्वागते बन्धौ वृक्षे सूर्ये च कीर्तितः । पः कुबेरः समाख्यातः पश्चिमे च प्रकीर्तितः॥
पवने पः समाख्यातः पः स्यात्पाने च पातरि । कफे वाते फकारः स्यात्तथाऽऽह्वाने प्रकीर्तितः॥
फूत्कारेऽपि च फः प्रोक्तस्तथा निष्फलभाषणे। बकारो वरुणः प्रोक्तः कलशे बः फलेऽपि च॥
वक्षःस्थले च बः प्रोक्तो गदायां समुदाहृतः । नक्षत्रे भं बुधाः प्राहुर्भवने भः प्रकीर्तितः॥२६॥
दीप्तिर्भाः स्याच्च भूर्भूमिर्भीर्भयं कथितं बुधैः । मः शिवश्चन्द्रमा वेधा मा लक्ष्मी च प्रकीर्तिता ॥
मा च मातरि माने च बन्धने मः प्रकीर्तितः । यशो यः कथितः प्राज्ञैर्यो वायुरिति शब्दितः ॥
याने यातरि यस्त्यागे कथितः शब्दवेदिभिः । रश्च रामेऽनिले वह्नौ भूमावपि धनेऽपि च २९॥
इन्द्रिये मनरोधे च रुभये च प्रकीर्तितः । लो दीप्तौ स्याल्लश्च भूमौ भये चाह्लादनेऽपि च३०॥

लों वाते लवणे च स्याल्लो दाने च प्रकीर्तितः । लः श्लेषे चाशये चैव प्रलये साधनेऽपि लः ॥
मानसे वरुणे चैव लकारः सान्त्वनेऽपि च । विश्व पक्षी निगदितो गगनं च प्रकीर्तितम् ३२॥
शं सुखं शंकरः श्रेयः शश्च सीम्नि निगद्यतोशयने शः समाख्यातो हिंसायां शो निगद्यते ३३॥
षः कीर्तितो बुधैः श्रेष्ठे षश्च गम्भीरलोचने । उपसर्गे परोक्षे च षकारः परिकीर्तितः ॥३४ ॥
सः कोपे वरणे सः स्यात्तथा शूलिनि कीर्तितःासा च लक्ष्मी बुधैः प्रोक्ता गौरी सा च स ईश्वरः
हः कोपे वारणे हश्च तथा शूली प्रकीर्तितः। हिः पद्मावरणे प्रोक्तो हिः स्याद्धेत्ववधारणे॥३६॥
क्षः क्षेत्रे वक्षसि प्रोक्तो बुधैः क्षः शब्दशासने।क्षिः क्षेत्रक्षत्ररक्षे च नृसिंहे च प्रकीर्तितः॥३७॥
आगमेभ्योऽभिधानेभ्यो धातुभ्यः शब्दशासनात्।एवमेकाक्षरं नामाभिधानं सांस्कृतं मया३८॥

इत्येकाक्षरकोशः समाप्तः ॥



कोश-ग्रंथाः

नाम.	कि. रु.आ.
अमरकोश-सटिप्पण छोटे अक्षरका गुटका	०-७
अमरकोश-भानुजीदीक्षितकृत व्याख्यासुधा (रामाश्रमी) नामक संस्कृतटीका और कविरत्न शिवदत्तजीकृत टिप्पणीसहित छपता है	
अमरकोश-संस्कृतटीकासहित.	१-०
अमरकोश-पं० रामस्वरूपशर्मकृत भाषाटीका तथा शब्दानुक्रमणिकासहित ग्लेज	२-८
अमरकोश-भाषाटीकासहित रफ कागज	२-०
अनेकार्थमञ्जरी और नाममाला-प्राचीन महाकवि नन्ददासकृत संस्कृत शब्दोंका भाषाकोष।	०-४
त्रिकाण्डशेष-प्राचीन कोश, सारार्थचन्द्रिका नामक संस्कृतटीकासहित। अमरकोशकी पूर्णता इसीसे होती है	३-०
रामगुलामशब्दकोष-बाबू रामगुलाम विरचित। इसमें अकारादिक्रमसे संस्कृत, हिन्दी तथा सदा व्यवहारमें आनेवाले अंग्रेजी, फारसी आदिके शब्दोंका आशय धातु, धात्वर्थ, अनेकार्थ आदि उत्तम रूपसे दर्शाये हैं। ग्लेज	३-०
शब्दार्थचिन्तामणि—	२५-०

पुस्तक मिलनेका ठिकाना--

खेमराज श्रीकृष्णदास,
"श्रीवेङ्कटेश्वर" स्टीम्-प्रेस,
बम्बई.

गङ्गाविष्णु श्रीकृष्णदास,
"लक्ष्मीवेङ्कटेश्वर" स्टीम्-प्रेस,
कल्याण-बम्बई.

॥ श्रीः ॥

सटीकामरकोशस्य अकारादिक्रमेण शब्दानुक्रमणिका।

१-(प्राघूर्णिकः प्राघुणकश्चाभ्युत्थानं तु गौरवम्)

इति सटीकामरकोशशब्दानुक्रमणिका समाप्ता

अथ सटीकत्रिकाण्डशेषकोषस्य

अकारादिवर्णानुक्रमेण

शब्दानुक्रमणिका



इति त्रिकाण्डशेषकोषस्याकाराद्विवर्णक्रमानुक्रमणिका समाप्ता ।

अथ हारावली-कोषस्थ

अकारादिवर्णानुक्रमेण

शब्दानुक्रमणिका ।

इति हारावल्याः शब्दानुक्रमणिका समाप्ता ॥

अथ द्विरूपकोषद्वयस्य

अकारादिक्रमेण

शब्दानुक्रमणिका ।

इति द्विरूपकोषद्वयस्य शब्दानुक्रमणिका समाप्ता ॥ समाप्तोऽयं ग्रन्थः ॥